

Лезги Газет

Жуwan Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 32 (10885) хемис 8-август, 2019-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

30 процентдин гзаф

"Дагъустан" РИА-ди хабар гузайвал, 2019-йисан эвел къилепай республикадин агариийрин ильтиякар патал 115 миллион манатдин къадарда аваз хуърун майишатдин техникадин 100 улчме маса къачунва.

РД-дин хуърун майишатдин ва сурсетдин министерстводин делилралди, ийсан эхирдалди техника маса къачуниз 400 миллион манат пул харжда. 2019-йисуз и маъсадриз пулдин таъватар алатай ийсав гекъигайтла, 30 процентдин гзаф чара авунва.

Къейд ийин хъи, улкведин регионрин АПК-дин карханаяр хуърун майишатдин бес къадар техникадалди таъминарун месэла муквара РД-дин хуърун майишатдин министерства кыле фейи видеоселекторный совещанидалын веревирд авуна. Адан къалахда РД-дин хуърун майишатдин ва сурсетдин министр Абзагыр Гъусейнова, "Дагагросна" АО-дин генеральный директор Чамсутин Мутуева ва министерстводин жавабдар къуллугчийри иштиракна.

Дагъустан Республикадин Гъукуматдин Председатель Артем Здунован рөгъбервилик кваз республикада "Яшайишдин къвалер ва шегъердин шартлар" милли проект умъурдиз кечирмишавай гъал веревирдна. Къилин доклад РД-дин эцигунирин ва ЖКХ-дин министр Малик Баглиева авуна. Идан гъакъиндай "Лезги газетдиз" РД-дин Къилин ва Гъукуматдин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

Заседанидал малумарайвал, "Яшайишдин къвалер ва шегъердин шартлар" милли проект умъурдиз кечирмишун патал Дагъустандин территорияда "Шегъердин къулай шартлар", "Яшайишдин къвалер", "РД-да авай яшамиш жедай шартлар" ава чир къвалерин фонд дурумлудаказ тъмиларун таъминарун" региональный проектин паспортар тестикъарнава. И паспортар "Электронный бюджет" система да тайнарнава. Къейд авун лазим я хъи, "Шегъердин къулай шартлар" проектди кар алай месэлэяр гъялдайтла агъалийрин патайни иштираквалдай мумкинвилер яратмишава. Гъиле авай ийсуз республикадин 10 шегъерда ва 58 хуъре общественный территорияр, пъяятар аваданламишун пландик кутунава. "Электронный бюджет" талукъ тир икъраар проектдин вири иштиракчийрихъ галаз кутуннава ва гerek къvezvay къадар таъватарни муниципальный тешкилатриз рекъе тунва.

И крар къилиз акъудун ва пудратдин организацияр тайнарун патал конкурсар кылы тухудай 145 лот кардик кутадайвал я. Къенин йикъалди 99 лотдай конкурсар кылы тухванава ва икъраар кутуннава. Амай 46 лотдиз талукъ яз гerek сенежемар августдин эхирралди тухуда. Ибуруз талукъ къалахар документар тъкъурунхъ галаз алакъалу яз къулухъ яна.

Артем Здунова министр Малик Баглиевавай амай лотриз талукъ къалахар кутягъун патал мумкинвилер авани ла-

гъана хабар къурла, министрди "ава" лагъана жаваб гана. Гъа са вахтунда РД-дин Гъукуматдин Председателди документар тъкъурузай чиновнирихъ галаз семинар кыле тухун теклифна.

РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель Владимир Лемешкоди къилиз акъудзавай къалахарин еридикай ихтилат кудна.

- И муквара Каспийск шегъердин гъульуун къерхда алатай ийсан объект ишлемеш ваххана. Зун анал фенвай. Килигайла, акуна хъи, эцигунардайбуру чин къалахъякысасынелди тамамарнава. Са-са чайрилай плиткяяр ацуянавай. Гъа са вахтунда объектдин патав гвай дараматрин вилик квай чайра виниз тир еридивди плиткяяр тунвай, - лагъана хъи, муниципальный бязи тешкилатри совещанидиз и хилерихъ галаз алакъа ава чир работнинкар рекъе тунва.

Изад талукъ яз Артем Здунова таъкимарна: "Гудратчии, абурувай тъник! истемишилтла, гъял къалахарин ийда. Эгер абурувай истемишиставртла, абуру ерисуздаказ къалахунни дамарда. Датланда абурун къалахадал гъузчывал ийиз хъайитла, истемишиз хъайитла, нетика масад жеда. Ерисуздаказ авунвай къалахадал пул гумир. Анжак вири нукъсанар тулькър хъувурла, ахла. Эхирдай чун вири объектинал фида ва проектар къилиз акъудунин карда иштиракзайбуруз, къалахадиз килигна, къиметни гуда".

РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин руководитель Владимир Иванова алана хъувуна хъи, "Шегъердин къулай шартлар" "Сад тир Россия" партиядин федеральный проект я в чин вилик эцигнавай везифаяр къилиз акъудиз тежэзвай муниципальный тешкилатрин кълерин гъакъиндай гerek веревирдерни ийда.

Ахла заседанидал рахай РД-дин Счетный палатадин председатель Билал Жахбарова къейдна хъи, РД-дин Къиль Владимир Васильеван теклифдалди, ведомстводи региональный проектар умъурдиз кечирмишдайла харж ийиз-

ваи таъатриз, тамамарзай къалахарин къиметриз талукъарнавай семинар-совещание кыле тухвана. И мярекатда республикадин УФАС-дин казначействодин, госзакупкайрин рекъяй комитетдин, муниципальный райондин ва шегъеррин администрацийрин, талукъ министерствойрин ва ведомствойрин веекилри иштиракна. Б.Жахбарова, гъайиф Чугунивиди лагъана хъи, муниципальный бязи тешкилатри совещанидиз и хилерихъ галаз алакъа ава чир работнинкар рекъе тунва.

Къвати хъянвайбуруз Малик Баглиева 2019-2024-йисарга агъалияр аварийный фондуник акатзай яшайишдин къвалерай (2017-ийсан 1-январдин делилралди, 3394 квадратный метр, анра 262 кас яшамиш жезва) цийи къвалериз ахкъудункай малумат гана. Ада "Яшайишдин къвалер" региональный проект умъурдиз кечирмишдай къалдайкани ихтилатна.

"2019-ийсуз ишлемишиз ваххузвай яшайишдин къвалерин къадар 740 агъзур квадратный метрдиз баарбад жеда. Алай ийсан 1-июлдин делилралди, цийи къвалер эцигнин къвалах 41 процентдин къилиз акъуднава".

Министрди къейд авурвал, санлай къачурла, Дагъустандин ишлемишиз ваххузвай 50 процентдилай виниз яшайишдин къвалер Махачкъала шегъердал ацалтава. 2018-ийсан нетижайрив гекъигайла, къвалер эцигнин еришар са тъмил энгел хъанва. Имни эцигнин хиле тунвай цийи къайдайрихъ галаз алакъалу я. Совещанидал авур докладриз къимет гуналди, Артем Здунова месэлэяр кар алай-бур ва жавабдарбур тирди къайдана ва абуруз талукъ яз муквара къилдин совещание тухдайдакай малумарна.

- Яшайишдин къвалер эцигзай са къадар карчияр нарази тирдакайни заз хабар ава, - лагъана А.Здунова. - Махачкъала шегъердин мэриядин веекиларни галаз чна вири месэлэяр чирун, ахтармишун лазим я, гъял лагъайтла и месэлэяр шегъердин администрациядиз талукъбур я.

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 16 манат

Нумрадай къела:

ОБЩЕСТВО

Серенжемар къабулзаваттани...

Чиновникрин жавабдарсувал, нефс себеб яз эцигиз гъиле къур обьектар: Белиж поселокдин инфекциядин больница, Къасумхурун спортдин комплекс, Избербаш шеъзердин больница, хейлин районрин школа яр къени къутягънава. Ихътин имаратин къадар 60-далай виниз я.

► 3

ТАРИХ

Лакзи Маммус вуж тир?

Лакзи Маммусаз, Лакзи Юсуфаз хъиз, диндин гзаф гъядисар чидай. Станислав Прозорова вичин "Урусатдин империядин мулкарал ислам дин" къвалахда къейдзазавайвал, ам Баб ал-Абвабдин (Дербент) нуфуз авай шейхерикий сад тир. Адан тъварцье авай "Лакзи" гафуни Маммус лезгирикай тирди тестикъарзава.

► 4

ОБРАЗОВАНИЕ

Муаллимиз теклифзава

Асул гъисабдай бес тежевзайди къецепатан улквейрин чаларин (240), математикадин ва физикадин (50-далай артух) муаллимар я. Алай вахтунда муаллимринг патахъай еке къитеал Бүйнакский, Даҳадаев, Къарабудаҳкент, Къизляр, Табасаран, Къайтағъ, Хие, Рутул, Тлярате ва Цумада районра ава.

► 5

САГЪЛАМВАЛ

Пешекаррин зегъметдин

нетижайр

За иниз аял гъиз 7 өврэз я. Адаз ДЦП-дин азар ва аутизмдин лишанар авай. Ам лагъай гафунин гъавурда лап четиндиз акъазвай, це, вахце, къанды лугъузни чидачир. Центрадин пешекарри чуѓевазвай зегъметди хъсан нетижана гузва. Аялдин сагъламвал хъсан патахъ элкъенена.

► 6

ХАБАРАР

Милливили агуудзава

Намуслувиледи гъукуматдин ва муниципальный къуллугъ къилиз акъудунай Ярагъмед Алаудинович са шумуд сеферда Дагъустандин президентдин, Адыгейдин гъукуматдин Советдин-Хасэдин, Тахтамукайский райондин, Краснодар шегъердин администрацийрин гъурметдин грамотайралди ва маса шабагъралди къейднава.

► 12

МЕДЕНИЯТ

Хадисе Ачикгёз

Къенин мақъаладин игит руш Хадисе Ачикгёз (адаз лезги ва къумук дувулар авай, Турыкядинни Бельгиядин манидар лугъузва) 1985-ийсан 22-октябрдиз Бельгиядин Антверпендин патарив гвай Мол шегъерда дидедиз хъана. Хадиседин буба-лезги, диде къумукъи я.

► 15

Балугъчилел чан хкида

ЧИ МУХБИР

“Лезги газетдиз” РД-дин Къилин ва Гъкуматдин Администрациядин пресс-къултугъди хабар гайвал, республикада балугъчилел промышленностдал чан хуунин къвалахар йигин еришралди къиле физва. Къилди къвартла, Дагъларин улькведа балугътар гъялдай маҳсус завод эцигдайвал я.

Мукъвара Махачъалада балугъчилел месэлайрай къиле фейи совещанидал Дагъустандын төбиятдин ресурсрин ве экологиядин министр Набиула Къараачаева къейд авурвал, завод эцигдай чка вири патарихъай ахтармишна. Цийи карханада алай аямдин виниз тир технологийрикай менфят къачуда. И карди хъсан еридин сурсет гъасидай мумкинвал гуда.

Региона балугъчилел хел вилик тухун патал гъулья къазвай балугърин къадар артухардайвал я.

“Чаз гъулья къазвай балугърин къадар артухариз ва абур чкадал, республикада, гъялиз къланзва”, - лагъана Краснодардин крайдин балугътар къадай ва бъялдай карханайрин Ассоциациядин председатель Юрий Атанова. Ада гъакини хабар гайвал, 1-августдиз Каспий гъульувъз балугътар къадай къве гими рекье тунва.

Н.Къараачаеван фикирдалди, республикада балугъчилел хел вилик тухун къезиряр къунилай ва гъялунилай гатлунун герек я.

“Дагъустанда къезиряр гзаф къадар ава - 450 тонндив агакъна. Россиядин мулкарал къезрийрин икъван къадар мад санани гъалтдак. Илимдин ахтармишунри къалурздавайвал, къезрийрин тум хкат тавун патал йисан къене 90 тонндив агакъна къезрияр къортла жеда. Алатай йисуз, мисал яз, Каспий гъулья 1,2 агъзур тонндив агакъна къезрияр къунва. Къиле тухвой ахтармишунри къалурздавайвал, Махачъаладин ва Дербентдин арада авай ятара къезрийрин къадар иллаки гзаф я”, - лагъана министри.

РД-дин Гъкуматдин Председатель Артем Здунова республикадин меркезда балугърин маҳсус базар арадал гъун теклифна. Премьер-министрдин фикирдалди, ихтиин чка Дагъустандыз къевзтай туристризи итижлу жеда.

Эцигунрин объектиз килигна

“Лезги газетдиз” Сулейман-Стальский райондин администрациядин пресс-къултугъди хабар гайвал, 6-августдиз муниципалитетдиз РД-дин Къилин ва Гъкуматдин Администрациядин Руководителдин сад лагъай заместитель Нуслет Омаров мугъман хънавай. Ина ам “Сардархуър-Даркүш-Къазмая” водопроводдин, Алидхурел хажавай цийи мектебдин эцигунрин къвалахрикъ галаз таниш хъна, инвестицийрин “Сталприн багълар” майдандиз килигна ва “Мевер” заводдиз фена.

Лагъана къланда, “Сардархуър-Даркүш-Къазмая” водопроводдихъ район экономикадинин яшиишдин жигъетдай вилик тухунин рекъяй еке важиблувал ава. Ада муниципалитетдин 90 процент агъалияр хъвадай хъсан еридин целди таъмина. Эхиримжи йисара и объектдал са шумуд тадарак кардик кутуна. Алай вахтунда водопроводдин хилер б хуъруув агакънава. Алай йисуз Эминхуъруун сергъятивин агакъда. Объект къведай йисуз тамамдиз эцигна ақылтарун фикирдиз къачунва.

Нуслет Омарова къейд авурвал, республикада агъалияр хъвадай целди таъминаунин жигъетдай Сулейман-Стальский районда авай водопро-

вод чехибурукой сад я. Ада гъакини объект тайинарнавай вахтунда эцигна ақылтарунис къетлен фикир гун лазим тири лагъана.

Гъульялай Нуслет Омаров райондин къиль Нариман Абдулмуталибовхъ ва администрациядин жавабдар къултугъчийрихъ галаз санал Алидхурел эцигизав мектебдин дараматдиз килигиз фена. Лагъана къланда, ина авай къульгъне мектеб къве дараматдикай ибарат тир. Къведни хаталу (аварийный) гъалда авай. Къейд ийин хъи, ихтиин гъалда авай мектебрин ва аялрин бахчайрин къадар района 29-дав агакъзва. Нариман Абдулмуталибова региондин ва федеральний къурулушриз са шумуд сеферда чарап-цларар кхъейдалай къулухъ 2018-йисуз Алидхурел къелдай 150 чка авай цийи мектеб эцигдай къарап къабулна. Ам алай йисан октябрдин вахара эцигна ақылтарундайвал я.

Вини Сталприн мулкарал къилиз ақыдзавай “Сталприн багълар” проектдихъни район патал еке метлеб ава. Н.Абдулмуталибова хабар гайвал, проектдин сергъятра аваз ина логистикадин центр, 50 агъзур тонндив агакъна емишар хъудай маҳсус чка эцигдайвал я. Райондин къиль Н.Омаровавай “Сталприн багълар” проектдиз Дагъустандин кар алай (приоритетный) проектдин дережа гунин месэла республикадин руководстводив агакъарун тлабана.

Нуслет Омарова Сулейман-Стальский райондин мугъман хъунайкай геъншдиз “Лезги газетдин” сайтдай къелиз жеда.

Модулдин ФАП-ар эцигда

Дагъустанда йисан эхирдалди модулдин 15 ФАП ачхуда. Абур эцигдай чкайр тайинарна, чилни чара авунва. ФАП-ар кардик кутунин таъватар, “Здравоохранение” милли проектдин региондин “Медицинадинни санитариядин сифте къумек еримлу авун” проект уймуърдиз кечирмишунин сергъятра аваз, федеральный бюджетдай рекье тунва.

Модулдин ФАП-ар, адетдин бурулай тафаватлу яз, фад эцигиз жеда. Ихтиин дараматар мобилный бурун жергедик акатзава, абур заvodдин шартлара арадал гъизва ва майдандал ачардивди къайдадик кутазва.

“Шаксуз, райондин здравоохраненидин эвлиимжи хел ихтиин модулралди мягъемаруни медицинадинни санитариядин рекъяй къумек гунин кар еридин жигъетдай цийи дережадиз акуъда, республикадин агъалийриз медицинадин къумек гунин мумкинвилер аквадайвал артухарда. Им чи къилин тапшургърикай сад я”, - къейдна РД-дин здравоохраненидин министр Жамалудин Гъажибрагымова.

ФАП-ар гъвечи хуърера пайда жеда, месе-

ла, Чечень остррова, Ахъзеро райондин Цурургърин, Чеперин хуърера, Ахвах райондин - Лолонгитиль, Маштада, Ботлих райондин - Кижани, Миарсо, Гуниб райондин - Хоточ, Лак райондин - Кубра, Ури, Мукар, Табасаран райондин - Гулиг, Гуми, Цумада райондин - Цедатль, Цунти райондин - Вициатли ва Эльбок хуърера.

Модулдин медицинадин пункттар гerek тирвири тадарараклди таъминарда ва абур алай аямдин истемишунирив къурбур жеда. ФАП-дин дарамат азарлуяр къабулдай, абур сагъарунин серенжемар къиле тухудай, михъивлердай, медицинадин тадараракар хуъдай ва маса къилдин утагърикай ибарат я.

“Лувар квай аскерар”

Россиядин Къиблепатан сергъятал алай Мегъарамдхуърун районда гъар йисуз ульк-ведин Гъавадин десантникрин къушунрин юғ шад гъалара къейдзава. Лагъана къланда хъи, “Мегъарамдхуърун район” МР-дин къиль Фарид Агъмедовани “лувар квай аскеррин” частара ульткемвиледи къуллугъна. Адахъ “ВДВ-дин ветеран, гъакъисагъивиледи къуллугъ авунай” орден, “Жуърэтлувиляй ва на-муслувилияй” медаль ава.

Районда десантникрин йикъаз талукъарна тухувай мярекатдин къилени Фарид Агъмедов акъвазна. И карда азад Къиблепатан Дагъустандын десантникрин союздини шериквал-

на. Къейд авун лазим я хъи, десантникрин юкъуз Мегъарамдхуъруз неинки Дагъустандай ва гъакъл Россиядин жуъреба-жуъре шегъеррайни “лувар квай аскерар” къватл хъана.

- Чна ақылтазавай несил ватанпересвилин руъгадаллаз тербияламишун патал гъар са чада герек шартлар ва гъалар арадал гъун лазим я, - лагъана Фарид Агъмедова. - Гъа са вахтунда чи жаванриз, жегъилриз десантникрин частара къуллугъдай ашканини гъана къланда.

Къватл хъянвайбурун виллик хуш раҳунар авурдалай гъульгъуниз, Мегъарамдхуърун райондин администрациядин къиль жегъилриз ватанпересвилин тербия гунин кардик аквадай хътин пай кутазвай къадалай виниз десантникриниз гъуърметдин грамотаяр гана. Абурун арада Москвадай, Махачъаладай, Дербентдай, Белиждай атанвай ветеранар - десантникарни авай.

- Зун Дагъустандыз ва гъакъл Мегъарамдхуърун райондиз сад лагъай сеферда атанва, - лагъана Москвадай атанвай десантник Сергей Федотова. - Ина чи къушунрин юғ къейдзавай тэгъер, Ватанди виллик эцигзавай лап муракаб везифа яр къилиз акъудзавай частарин адетар хуъзвайвал акурла, зун лап шад хъана. Вириз даз афериин ва баркалла!

Цийи регъбер тайинарна

Мукъвара “Дагъустандин сетрин компания” АО-дин къиле Владимир Сыщиков тайинарна. Идакай “Дагъустан” РИА-ди хабар гузва. Рикъел хкин, вилиқдай и карханадиз Муртазали Гитинасулова регъбервал гузва.

АО-дин коллектив цийи руководителдихъ галаз танишарунин мярекатда “Россети Северный Кавказ” компанийдин генеральный директор Виталий Иванова, РД-дин Гъкуматдин Председателдин заместитель Владимир Лемешкови ва и хилен жавабдар маса къуллугъчири иштиракна.

Къейд ийин хъи, цийи къуллугъдал тайинардади Владимир Сыщиков “МРСК Центр” - “Тамбовэнерго” ОАО-дин къиль авай. Вишин зеъметдин рехъ ада электромонтердин пешедилай гатлунна.

Виталий Иванова вичин раҳунра къейд авурвал, Дагъустандин сетрин компаниядиян регъбердин виллик са шумуд месэла акъвазнава. Абуракай виридалайни къилинди электричество чунышздавайбурухъ галаз женг чугун ва республикадин мулкарал электрикдин симерин къурулуш къайдадик кутун я. “Россети Северный Кавказ” компанийдин директордин гафаралди, Владимир Сыщиковхъ и рекъя хъсан тежриба ава. Ада вилиқдай регъбервал гайи кархане региона сад лагъай чкадал хуъни и кардин гъакъиндай шагъидвалзава.

“Россети” ПАО-ди къиле тухувай къвалахарин сергъятра аваз чара авунвай пулдин таъватар менфятлудаказ ишлемишунис къетлен фикир гана къланда. Аладай вахтунда Дагъустандын электрикдин къурулущдин вири эменин ахтармишава, 2020-йисалай республикадиз алава пулдин таъватарни ахъйдайвал я”, - лагъана ада.

Мярекатдин сергъятра аваз республикадин электрикдин симерин къурулущдиз талуку са жерге маса месэляр веревирдна.

Къейд ийин хъи, 5-августдиз РД-дин Гъкуматдин Председатель Артем Здуновани “Россети Северный Кавказ” компанийдин гендиректор Виталий Ивановхъ ва “Дагъустандин сетрин компания” АО-дин цийи регъбер Владимир Сыщиковхъ галаз гурууш къиль тухвана.

Ришветбазвилхъ галаз женг Серенжемар къабулзуватлани...

Нариман ИБРАГИМОВ

Ийкъара РД-дин Кыл В.Васильеван Указдалди РД-дин Кылини ва Гъукуматдин Администрациядин коррупциядиз аксивалдай месэлайрин рекъяя управленидин начальниквиле цийи кас - Мурачев Гъасан тайинарна. 2015-йисан декабрдилай и къуллугъдал хъайи Ибрагим Ибрагимов алай ийсан февралдилай къвалахдал аламачир. Прессадиз акъятнавай бязи малуматра къейдзавайвал, им республикада коррупциядихъ галаз чулагазвай женг мадни кесерлуди авунихъ галаз алакъалуя.

Аваивал лагъайтла, эхиримжи къве ийсуз республикада ришветбазвал, тухумчывал, коррупция ва татугай маса, санлай халкъдиз ва улькведиз зиян хкатзувай крат арадай акъудун патал виле акъдай хътин серенжемар къиле тухузва. Абурухъ кутугай нетижаярни жезва.

2017-йисан сентябрдиз РФ-дин Президент Владимир Путин Дағъустандиз реъбервал гуз Владимир Васильев рекъе тун. Президентди адап вилик жавабдар хейлин месэлээр эцигнавай. Абурухъ къиле, за гысабазавайвал, республикада законрив къвалахиз тун, къуллугърал эцигдайла тухумчивиллиз, мукъва-къиливиллиз майилвал авунин гъалар арадай акъудун, гъукумдиз агъалийри ихтибар авунин гъалар арадал хун ва вири журедин сергъятилай аллатнавай коррупциядихъ галаз женг чуугун тир.

Гъа сифте ийкъара Владимир Васильева РД-дин Халкъдин Собранидин депутатрин ва РД-дин Гъукуматдин членрин вилик малумарнай: "Зун коррупциядикай къүцэнвай, пулар гынинизиз лугъуз суал гузтай жергедин дағъустанвийрин гъавурда хъсандиз акъазва. Эгер бюджетдай пулар ахъязаватла ва абур хусус къвалери, лап багъа машинриз, эмениндиз харжзватла, инсанри налогар гуникаини кыл къакъудава. Чи вилик исятда анжах налогар къватлунин везифа вай, инсанриз къватлазавай налогар гынин харжзватла чирунин, пулар агъалийрин яшайиш хъсанарунин, абурухъ хъайр хкатзувай кратиз серфзавади къалурунин везифани акъвазнава".

Республикадин Кыли тади къачунач, яваш-явш вилик эцигнавай везифаир къиллиз акъуддай рекъерхълер, күмекчияр, терефдарар жагъурна. Гъелбетда, и муракаб карда федеральнын органрин пешекаррийни менфят къачуна. Республикадиз виликдай рехъ гайи къван тахсиркарвилер винел акъудиз прокуроррин десте, Росздравнадзордин, налогрин инспекциядин, монополиядиз аксивалдай къурлуушдин векилар атана, икъван гагъда тахътин ахтармишунар къиле тухвана ва гыле-гыл газ талукъ серенжемарни къабулна. Абурухъ къилдиз чизвай, амма лугъуз кичезвай, тахсиркарвилериз кыл янавай ксар, къуллугърин чехи-виллизни килиг тавуна, жавабдарвиллиз чуугуна. Абдусамад Гъамидов, Раюдин Юсуфов, Шагъабас

Шагъов, Муса Мусаев, Мегъамедрасул Гитинов, Мегъамед Сулейманов, Ражаб Абдулатипов, Мегъамед Махачев, Межид Алиев...

Алай вахтунда силисдик акатнавай чиновникрин къадар къве вишелай виниз аллатнава. Аллатай ийсуз къайдаяр хъдай органри коррупциядихъ галаз алакъалу 601 дено къарагъарна. Абурухъ ришветар гуз чехи къуллугърал акъваззувайбурун, конкурсар тухун тийиз газа къадар миллионрин госзаказар чиз къанибурув вугузувайбурун, къалл документралди меркезда чилер пайзувайбурун делоярни акатзава.

Госбюджетдин миллионралди пулар, чин бубайрин сандухдай акъудзувайбуру хъиз, незвай ксарин къакъан жугъунри къевирнавай къелляр хътин къвалер акурла, зөгъметчи дагъустанвийрин наразивиллиз, ажугъдихъ къадар амуънч. Рекъер тукъурунлиз, начагъбуруз, на-бутриз, экономика вилик тухуниз, школаэр эцигуниз, Россияда виридалайни кульку мажибар къачузувайбурун мажибар хжакуниз ва

Агъа дережайра авай чиновникрин, образовандин, медицинадин къуллугъчийрини жергедин инсанар чиз ришветар гудай чадал гъизва. Больницаириз аватна, операцый авурбувай "гъикъван пул гана?" лагъана хабар яхъ, гъасятаа эзберда, хирургид, палатадин дхтурдиз, анестезиологид, медсестрайриз гъикъван пулар ганатла. Тилимни туш, агъзурралди.

ОГЭ-дин, ЕГЭ-дин экзаменар вахкунин карда къайда тунватани, пулар къачун давам жезва. Клас-сирин руководителри, завучири диде-бубаяр къватлазава ва гъар са къимет квай акъваззувайди ятла лугъуза. Аялрин бахчайра бицекриз чек жагъурин, гъа вилликдай хъиз, читин акъваззава. Пул гайла, месэла гъасятаа тукъузвава.

Къалахдал акъваздайла пулар-ришветар къачун давам жезва. Тахъайтла кар тукъузвава.

Яшайишдин къвалер эцигзувай фирмайри чилер къачун патал администрацийра авайбуруз миллионралди (гъар са подъезддилай са млн манат) пулар гузва.

Газа маса хъсан рекъериз харж авун патал ракъурзувай пулар абуру, са регъульвални авачиз чеб, чин хизанар, тухумар патал ишлемиш-зувай.

Чиновникрин жавабдарсувал, нефс себеб яз эцигиз гъиле къур объектар: Белиж поселокдин инфекциядин больница, Къасумхурин спортдин комплекс, Избербаш шеъзердин больница, хейлин районрин школаэр къени къятынавач. Ихтиин имаратрин къадар 60-далай виниз я.

Саки вири шеъзерра ва хейлин районар чилер къалл документралди маса гунин тахсиркарвилер дузыдал акъуднава. Гъахътин ихтияр авай чиновники республикадиз 370 млн манатдин зиян ганва. Газ ва серф авур газдин, электричествоин пулар чуңурунин къадарни екебур я. Тухумчивилин къурлуушдиз элкъиенвай республикада вири чиновники-таксиркарри сада-сад хуъзвай. Владимир Васильева ихтиин татугай тежрибадал эхир эцигна ва къуллугърал конкурсдин жуъреда алакъунар, чирвилер авай, республика патал къвалахиз къланзувай жегъил пешекарар эцигзава.

Къазва, "хъендик" квай капитал дузыдал акъудзава, ийсарадл налогар гун тийизувайбуруз мажбурузва, кадрияр дегишарзава... амма коррупцияди вичин кар давамарзава.

Хийир ЭМИРОВ

Виридуңядын жегъилрин югъ. За фикрзувайвал, и сувар еке метлеб авайди я. Иллаки къе. Вучиз лагъайтла Россиядин Федерациядин жегъилрихъ гъялни къланзувай газа месэлэяр ава. Жаванар, жегъилар миллетчилин, экстремизмдин, терроризмдин, наркоманиядин, явакъанвилин сийсатдиз къуллугъзувайбурун таъсирдик, гъучивилк акатзава ва абуру чиз, багъириз, санлай халкъдиз зиян хкатдай гъерекатризни кыл язва.

Советрин Союз амайла улькведиз ва гъакл чи республика-дизин масанрай ислягъвилин, дуствилин, къени фикиррал алай жегъилар къевзевай, къе лагъайтла - террористар. Раъакылдай патан идеологи, СМИ-рин векилрини Россия тақланардай сиясат тухузва. Чи улькведин шеъзерра анжак север къекъевзев, инсанар писбур, маса халкъар, инсанар аквадай вилер авачирбүр я, күрелди, чапхунчияр я лугъуз къакъраяр язва.

Гена хъсан, Россияда футболдай кылы фейли дуңядын чемпионатдиз, универсиададиз, спортдин маса турниррэз ва гъакл туристар яз къевзувайбуруз, вишералди волонтеррэз акуна, Россия са урусрикай ибарат туш, ина гъакл Җудралди маса халкъар, миллетарни яшамиш жезва. Инсанарни ачух, шад, мугъманрал рикл алай, къени фикирар гвайбур я. Күччайра северни авайди туш къван. Дуствилин, амадавилин алакъаяр тайнарун патал лап гъазурбүр я. И кардиз Виридуңядын жегъилрин суварини къуллугъзувава. Лугъун лазим я хъи, и югъ къейд ийиз са акъван газа вахт туш.

1998-йисуз, августдин вацра, Лиссабонда дуңядын ульквейрин жегъилрин кратин рекъяя жавабдарвал хиве авай ксарин конференция кылы фенай. Анал дуңядын жегъилрэз талукъ ва кар алай газа месэлэяр гъялнай. Абурухъ сад из жегъилрин югъ кылы тухункайни ихтилат куднай. 1999-йисан 17-декабрдиз ООН-дин Генеральный Ассамблэяди Виридуңядын жегъилрин югъ тайнарун гъакъынчай къарап къабулнайва ам августдин вацра кылы тухунин меслэтталдат атанай. Га икк, 2000-йисан 12-августдиз алемдин гадайрини рушари сифте яз чин югъ сувар хъиз къейдна.

Виридуңядын жегъилрин югъ

Дуствилихъ еке метлеб ава

Жегъилрин политикадин жигъетдай дуңядын пешекарри къейдзувайвал, жегъилрэз талукъ ва абуру къевзувай, обществодивай къерех ийизвай, бязи вахтара гъа обществодивиз акси акъвазарзувай, къизгын гъалар арадал гъизвай месэлэяр тилимил авач. Абуру гъялун, жегъилар обществодивиз менфятул кратал желб авун патал гъукуматри чек-чадаа гөрек серенжемарни къабулзава, амма абурухъ гъамиша менфят хкатзувава. Жегъилрин патай истемишунар мадни екебур, гөгъеншбур жезва. Ихтиин гъалара жегъилрин умьур пайгардик кутун, абуру къени, менфятул кратин, проектрин гүгъульна тун вири дуңядын патал вакибулута и кар патал вири государствоирин жезмай къван еке алахъунар авуна къланзувайда аннамишзава.

Яраб алай вахтунда дуңядын жегъилар яшамиш жевзатла? Статистикадин къуллугъри тестикъарзувайвал, пуд миллиардн зур. Им зурба къуват я, амма абурухъ са миллиарддиган агаъна жегъилар лап кесибвиле яшамиш жезва. Абурун гъал-агъвал хаждай шартларни талукъ ульквейрихъ авач. Дуңядын социалный, ихтияр хъдай, мөргөятмалувилин, общественный организацийравай абуруз гъамиша дуңзүн къумек гуз жезвава. Ихтиин татугай гъаларни жегъил къуватар садсадаз аксими акъвазарзава. Садбурухъ вири ава, масадбуруз вахт-вахтунда тухдалди недай фуни гъатзувава.

Кесиб, экономикадин, яшайишдин, культурадин жигъетдай гүгъульна амай ульквейра виш миллиарднай виниз аялрихъ школада келдай мумкинвал авач. Дуңядын майданда гъар юкъуз 32 агъзур аял кашакди рекъизва, 9 агъзур жегъил СПИД азардик начагъ жезва. Наркотикар ишлемишзувайбурун ва и зөгъердиди рекъизувайбурун къадарни миллионралди гъисабиз жеда. Къвалахдик квачиз гъарык жевзай, чуру, тахсиркаррин рекъе гъатзувай, чи чин чандиз къаст ийизувайбурун къадар газа.

Чна винидихъ лагъайвал, ульквейрин кылера авайбуру са гъихинт ятлани серенжемар къабулзава, амма крат дидбай дегиши жезвава. И кар чаз вилерларни аквазва. Эхиримжи йисара Раъакъеъчдай патан, Африкадин ульквейра арадал атанай къизгын гъалар, дявеяр себеб яз агъзурралди жегъилар хайи чакрай катиз, Раъакылдай патан ульквейриз ахмиш жезва. Абуру анриз хуш аваз ахъайнай ийизвава. Катзувайбурун ва чакдин агълийрин арада акси гъерекатарни арадал къевзева. Дуңядын месэлэяр гъялзувай президентри, премьер-министрри дявеяр акъвазарна, ислягъ умьур къучурмишдай мумкинвал гана кланда гъар са жегъилдиз, агъалидиз.

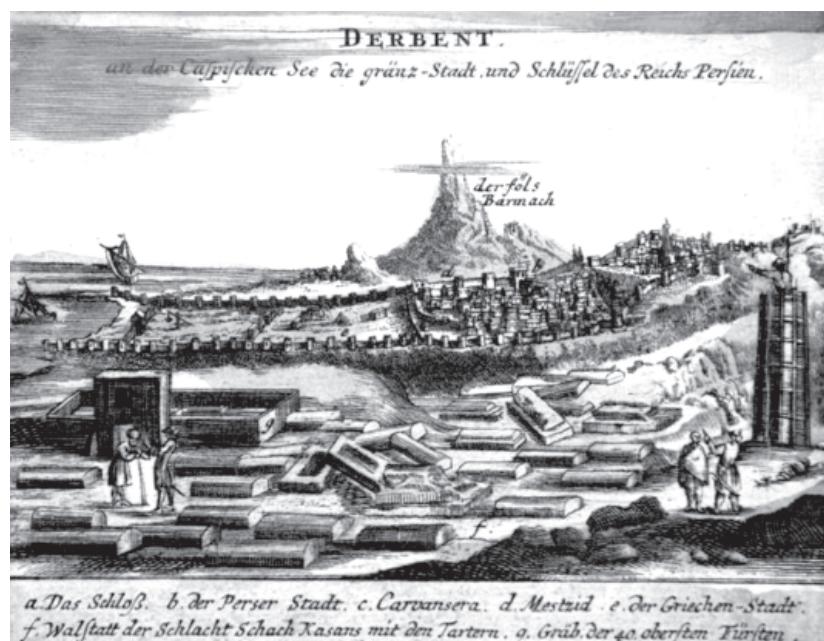
Винидихъ къейднавай хейлин месэлэяр, дердияр Дағъустандин жегъилрэз талукъбур я. Госстатдин делилралди, республикадин агъалийрин 54 процент жегъилар я.

Къейд ийиз къланзава: жегъилар - республикадин гележег я. Гъавилай абурухъ галас гъар юкъуз менфятлудаказ къвалахун, абуру дузы рекъе тун, абуруз къумек гун лазим я. Къвалени, шкодадан, общественностинди, муниципалитетрини, вузрини ва талукъ маса идараирини.

Лакзи Маммус вуж тир?

Агъмед МАГЬМУДОВ

Газетдин алатай нумрада чна келзлавайбур къядим Дербентдин тарихчи, "Дарбанд-нама" ктабдин автор, лезгийрин дегъ девиррин алиммикай сад тир Лакзи Юсуфбан умурдих газлаз танишарый. И сеферда чун маса арифдардикай - юкъван виш йисарин тарихчи, теолог Маммус ибн ал-Гъасан ибн Мугъаммад Абу Абдуллах ад-Дарбанди ал-Лакзидикай (бязи чешмейра - ал-Лекзи) рахада. Ам тахминан 1040-йисуз Дербент шеъверда дүньядал атана. Гележедин алимдин буба, Абу-л-Валид ал-Гъасан ибн Мугъаммад ад-Дарбанди ал-Балхи ас-Суфи (ам 1064-йисуз рагметдиз фена), вичин девирда машъур арифдардикай сад тир. Тарихдин чешмейрай якын жезвайвал, Абу-л-Валид "Бухарадин тарихар" ктабдин автор Мугъаммад ал-Гунджаран (ам 1021-йисуз рагметдиз фена) сухта тир.

Лакзи Маммусаз, Лакзи Юсуфаз хъиз, диндин гзаф гъадисар чидай. Станислав Прозорова вичин "Урусатдин империядин мулкарал ислам дин" квалахда къейдзавайвал, ам Баб ал-Абвабдин (Дербент) нуфуз авай шейхерикай сад тир. Адан тварце авай "Лакзи" гафури Маммус лезгийрикай тирди тестикъарзана.

Лакзи Маммуса Халифатдин журеба-журе шеъвера чирвилер къачуна: Багъдадда, Самарканда, Бухарада ва юкъван виш йисарин Шаркъ патан илимдин маса централай. Лезги алимдиз тарсар гайи муаллимин арада арабрин машъур тарихчи, теолог, 14 томдикай ибарат "Багъдаддин тарихар" ктабдин автор ал-Хатиг ал-Багъдади ава. Бязи чешмейри шағыдвалзавайвал, ал-Хатиг ал-Багъдадиди са вахтара Лакзи Маммусан даҳдивай чирвилер къачуна. Къейд ийин хъи, ам вичин "Багъдаддин тарихар" ктабда ери-бине Бухарадай тир алимдин умурдикай рахадайла, Абу-л-Валид ад-Дарбандидин илимдин квалахрикай менфят къачузва.

Чирвилер къачурдалай кулухъ Лакзи Маммус Дербентдин хквезва. И чавуз къядим шеъвердиз Гъашимири тухумдин векипри резьбервал гузвой. Ақъалтай бажаргъя шеъвера авай Лакзи Маммусакай чкадин эмирятдин тарихчи, чехи кесер авай шейхерикай сад жезва.

Маммус ад-Дарбанди ал-Лакзи "Тарих Баб ал-Абваб ва Ширван" ("Дербентдин ва Ширвандин тарих") ктабдин автор я. Лезгистандин ва вири Шаркъ патан Кавказдин тарихдикай къеънвай и важибул квалахдин автор вуж ятла чин тийиз гзаф вахтар алатна. Урусларин тарихчи Владимир Минор-

скиди вичин "Х-ХI асириин Дербентдин ва Ширвандин тарих" ктабда къизвайвал, эхирни винидихъ тъвар къурквалих лезгийрин юкъван виш йисарин тарихчи Лакзи Маммусан къелемдикай хкатнавайди тайин хъана. Араб чалал къеънвай и ктабдикай чи йикъарин алими Владимир Минорскийдин квалах себеб яз хабар хъана.

"Тарих Баб ал-Абваб ва Ширван" ктабдикай рахайта, ам къве паюоникай ибарат я: "Ширвандин пачагърикай, гъар садаз ширваншагъ лугъувай" ва "Бану-Хашимакай, Баб ал-Абвабдин регъберрикай, Маскатакай, сергъятдал алай областрикай...". Авторди асул фикир Дербентдин кыле физвай вакъайриз ганва, Ширвандин тарихдикай ам анжак гульгульнай раханва. Ктаб къеънвай чал девлетлуди, фикир желбайдай я. Автордиз Дербентдин тарих ва аниң регъберрин тухумрикай гзаф делилар хъсандиз чизвайди якъин жезва. Ада чкадин регъберрин арада

Марвазидин (адаз мад Ибн ал-Хадиба ад-Даккак лугъувай) рехъ давамарна. Лакзи Маммуса ашаритрихъ ва суфирихъ галазни амадавилин алакъяр хузвай. Абурун арада чкадин машгур алимарни авай. Мисал яз, Абу-Гъамид ал-Гъазали, Абу-л-Гъусейн ибн ат-Тююри, Абу-Исъякъ аш-Ширази, Абу-Наср ал-Къушайри ва масабур. Лезги алим Багъдадда мукъвал-мукъвал "ан-Низамий" медресадиз физвай, жегъил алимириз вичелай алакъдай къумекар гузвой. Мисал яз, Муса ибн Ибрахим ал-Лакзидиз. И касди Лакзи Маммусан теклифдалди "ан-Низамий" медресада ал-Гъазалидин регъбервилек кваз илимдин "Шафиитин ихтияр" хилай чирвилер къачуна. Гульгульнай Лакзи Муса Бухарада квалахна.

Къейд ийин хъи, винидихъ тъвар къунвай медреса XI асиридин юкъвара Низами ал-Мульк лугъудай везирди арадал гъана. Ада медресадин кыле а девирдин сейли философ Абу-Гъамид ал-Гъазали тайинарны. Юкъван виш йисара и медреса чирвилер гузвой чехи идара хъиз машъур тир.

1096-йисуз гъаждал физва лагъана, аль-Гъазали хизанни галаз Багъдаддай куын хъай чавуз, медресада 3000 студентди келзлавай. 1116-йисуз ина Абу-л-Фатъ аш-Шагърастаниди тарсар гана. Гульгульнай йисара медресада персерин машгур шаир Саадиди, арабрин тарихчи Салагъ ад-Дина Айубиди ва масабуро къелна.

Лагъана къланда, "ан-Низамий" тъвар алай медреса тек са Багъдадда авачир. А йисара Низами ал-Мульк ихътин тъвар алаз исламдин алемда хейлин медресаяр эцигнавай: Багъдадда, Нишапурда, Балхда, Гератда, Исфаханда, гъатта Дагъустандин Цаххурин хуърени. Тарсар гун патал ал-Гъазали, ал-Жувейни, Абу-Исъякъ аш-Ширази ихътин тъвар-ван авай алимириз теклифзавай. Медресайрин къвалиарив чехи ктабханаярни кардик кутунвай. Чирвилер пулсуздаказ гузвой, студентривай ина яшамиш хъунай, тъун-хъунай пул къачувашир. Тарихдин чешмейри шағыдвалзавайвал, исламдинин машгур хейлин векилри "ан-Низамий" медресайра къелна.

Фарида Санджакан Лакзи Маммусакай къеънвай макъалада къейднавайвал, дегъ девиррин лезги алимириз тъварар майдандиз ахкъудунин кардал гзаф йисара чи машгур алим, РАНдин востоковеденидин Институтдин къуллугчы Алибер Алиберов машгъул хъана. Лакзи Маммус Ярагъ Мегъамедал къведалди лезгийрин ва Дағъустандин амай халкъарин умурда руғъдин жигъетдай важибул роль къуѓвай алим яз гысабазва.

Лакзи Маммусахъ вичин сухтаярни авай. Абурукай сада - суфи Абу Баир Мугъаммад ад-Дарбандиди (ам XII асиридин сад лагъай паюна рагметдиз фена) машгур "Райхан ал-хака-ик" ва-бустан ад-дака-ик" ("Базилик истин и сад тонкостей") тъвар алай ктаб къхена.

Маммус ибн ал-Гъасан ибн Мугъаммад Абу Абдуллах ад-Дарбанди ал-Лакзи тахминан 1110-йисуз рагметдиз фена.

авай алакъайрикай, абуру къунши маса государстввориҳихъ галаз ийизвай рафтарвилерикай къхизва, Дербентда ва Ширвандин кыле фейи са вакъиадикайни раханвач. И делилди Лакзи Маммуса ам гъурбатда къеъдан гъакъиндай шағыдвалзавайвал.

Лагъана къланда, и ктабда 1075-йисуз Дербентдин эмиратда гъукум Ағълабидирин тухумдин векилрин гъиле гъътна. И чавуз Лакзи Маммус, Гъашимири тухумдин векилрихъ галаз сих алакъада аваз хъай алим, Дербентдай куын хуънис мажбур хъана. Гзаф чакира машгур хъанвай лезги алим Халифатдин меркездиз - Багъдаддиз физва. Лагъана къланда, а вахтара и шеъвер илимдин рекъяй чехи центр яз гысабазвай. Ина Лакзи Маммуса Абу Баир Мугъаммад ал-

(Макъала кхъидайла ФЛНКА-дин, Википедиядин сайтирикай, Урусларин тарихчияр тир Станислав Прозорован, Владимир Минорскийдин, алим Алибер Алиберов, Алпан Акиман квалахрикай менфят къачунва).

Гульхар ГУЛЬИЕВА

1877-йисуз Къиблепатан Дағъустанды лезгийри урус пачагъдин аксина бунт къарагъарайла, чи машъур алим ва шаир Алкъвадар Гъасан Къиблепатан Табасарандин наиб тир. Вичик тахсир квачиртлани, бунтунихъ галаз авсиятда авай ам квалахдилай алуднай ва Урсатдиз сургүн аунаш. Сургүнди алим вичин хизанни галаз ракъурнай. А чавуз Гъасан эфендидин кайвани Салигъатан 36 йис тир.

Алкъвадар Гъасан къейдерай чир жезвайвал, абуруз 11 аял хъанай. Виридайнин гъвечиши сургүнди дүнъядиз атанай. Мукъва-къилийри шаир вичин хизанни галаз къариб-лухриз рекъе твадайла адан 45 йис тир.

Сургүндин йисары Алкъвадар Гъасан Астрахань, Царицын, Козлов, Харьков, Орел, Тамбов ва Спасск шеъръра хъана. Къуд йисан къене Урсатда вич шаъид хъай вакъиайрикай алимди араб чалал къелемдиз къачунвай "Диван ал-Мамнун" ктабда геъеншидиз къеънва. И ктаб Гъасан эфенди рагметдиз фейидалай кулухъ, 1913-йисуз, Темир-Хан-Шурада чапдай ақъуднай.

Княздин савъят

Алимди кхъизвайвал, гзаф чакира урусрин чехибуру азад ва адан юлдашриз гъурметар аунаш. Астраханда дустагъдин чехиди тир полковник Вучетич абурун къилив атана. И каси виликан вахтара Ахчегъя комендант хъанай. Лезгийри вичиз авур хъсанвилик рикелай ракъур тавур ада, Алкъвадар Гъасан ва адан юлдашар дустагъдин къайи ва мичи камерайрай ақъудна, къулай шартлар авай квалахера динжарна. Ахпа ада лезгийриз вичин квализ мугъманвилиз эверна. Полковникдин кайваниди мугъманриз лезги хинкъар ауна. Суфрадал гъакъни маса хуърекар ва хъсан чехир хъана. Ички агудавачир Алкъвадар Гъасана чарасуз и чехи межлисдин хатурдай са тимил чехирни хъвана. Дустагъар Астрахандай Царицындиз тухуз атайла, полковник Вучетича абур гзаф недай-хъвадай затларалди таъминара рекъе тұна.

Царицындин дустагъда Гъасан эфенди Ширвандай тир лезги ашукъ Манафахъ галаз таниш хъана. Вичихъ гзаф алакъунар авай и ашукъди алим гъейранарнай. Манафан тіалабунади Алкъвадар Гъасана азад са манидин чаларни тесніфнай. И дустагъдан алимдив ва адан юлдашриз гъурметдалди егечнай.

Са къадар вахт алатайла, лезгия инай Орелдин дустагъдиз, аныни Харьковдиз тухвана. Орелдин фидай рекъе вад юкъуз Козлов шеърдин дустагъда амуқъай лезгийриз гзаф гъурметар аунаш.

Харькова дустагърин кефияр генани къумбар хъана. А чавуз инин генерал-губернатор граф Лорис-Меликов тир. И каси 1860-1863-йисара Къиблепатан Дағъустандин начальниките квалахнай ва ахпа ам Дербентдин къиль хъанай. Графдин лезгийри вичиз авур гъурметар рикелай ракъурнай. Ада дустагъдин кыле авайдаз ихътин эмир гана: "Лезгияр кульег яътай чакада хъмир, абур чипз къайила базардиз ва шеъвердиз килигиз экъечрай. И дустагъриз хаталу ксариз хъиз килигмири, абурун хатурдик хъламир". Бахтунах хъиз, а чавуз урус пачагъ II Александар Харьковдиз атана. Лорис-Меликован күмекдалди Алкъвадар Гъасана вич ва юлдашар гъахъсуздакас дустагъда тунвайди субтдей чар къена, пачаъдив агаънай.

Спасск шеърдин дустагъдан Гъасан эфендииз гзаф гъурметар ийизвай. Ада и гъвечиши шеърдин патарави гвай татаррин хуърерин диндин сұғыбетар ийидай, чкадин мусурманин саулариз жавабар гудай. Гынкъятлани и камалэгълидикай князь Абдулъалим Янгиеva хабар къуна. Ада пайтамбар дидедиз хъай юкъуз Алкъвадар Гъасаназ мугъманвилиз эверна. Абдулъалим же-мятдин арада гзаф нуфуз авай кас тир. Гъасан эфенди динин "Диван ал-Мамнун" ктабда иккъи къиенва: "...Ада заз жув лайих тирдалай артух гъурметар ауна".

Князди гъя юкъуз, яни 1883-йисан 10-февралдиз, вичин мукъва-къилийриз ва дустаризни эвернай. Межлис акъван хъсанди, рикелин сидкъидай тирди хъанай хъи, Гъасан эфендииди анал вичин са шишир къелнай ва мугъманриз адан мана ачуҳарнай. Газфни-гзаф шишир княздиз хуш хъанай. Ада и шишир яцы, цапцым кагъаздал къхена, шуше галай рамкада тұна, вичин квалахнан цлакай күрсарнай. Ахпа князди вичин разивал къалурна, Алкъвадар Гъасаназ Казанды басма ауунвай, къизилдин ранг янавай Къуръан багъишнай.

Ихътин делилри Алкъвадар Гъасан гзаф зурба камалэгъли тирди мад гъилера тестикъарзана. Ам вичин камаллувилелди, къени къилихралди маса ульквейриз, халкъариз сейли хъанай.

1999 Бандитрин дестеяр чукурайдалай инихъ - 20 йис 2019

Рикелай тефидай йикъар

Мердали ЖАЛИЛОВ,
“РД-дин халкъдин ополченидин иштиракчи” медалдин сагыб

ДЯВЕ... Ам гы чавуз хайитани, чехи ивийрихъ, магърумвилерихъ, мусибатрихъ имтигъанрихъ галаз алакъалу тирдал шак алач. “Дяве каш я, дяве меек я”, лагъана, къимет ганва душман русвагъздавай вичин ялавлу царапа Дагъустандин халкъдин шаир Хуруту Тагыра, 1943-йисуз Кеферпатан Кавказдин хуэрорани шегъерра немсерин чапхунчийри арадал гъайи мусибатар акурла. Ватан хунылай чехи везифа авачирдини къейднава чехи шаирди:

Ватан фалайни артух
Гъава хыз чаз гerek я.
Ватандиз даим къуллугъ
Ийдай хәв эрек я...

Дагъустандал Хаттабанни Басаеван гъилибанри - террористрин международный клеретри чапхунчивиледи гъужумайлани, чи халкъди еке имтигъанриз дурум гана. Неники душманар чи чилелай чукурна, гъакл Дагъустандин битаввал, чехи Россиядин садвал, адан Конституциядин къурулуш мягъемдиз хвена. Игитвилин чешнеяр садни къвед хъанач. А йикъарин хроникар гъилелай хъувурла аквада хыи, дагъустанвийри чехи Россиядин Федерациядин къушундин частарихъ галаз санал чин гъакъики къаст, руьгъ, чин ва astlap гъихътинбур ятла раижна. “Диндин стхаяр” лугъудайбурун гъакъики къастар гъикъван чулаубур, хаталубур тиртла, вири дуныядиз субутна. Гилан ИГИЛ (Россияда къадагъа эцигнавай) лугъудай вагъши тешкилат гъавуз арадал гъиз къланзай. Akl хъанайтла, чи хътин къадардиз тимил тир миллетрин гъал, Россиядин къурулушдин къисмет гъикл жедайтла лугъун че-тин я. Амма дагъустанвийри къалурай сад-вилиз, аслу тушировал ва хушбаутвал патал чулагъур женгериз къимет гуналди, РФ-дин а чаван Премьер, гилан Президент В.Путина гъавайда лагъаначир: “Икъван чавалди заз күн хуш тир, гила ашукъ хъанва. Күнне Россия хвена...”

А йикъар чи рикелни алама. Меркезда ва чи районрани хуэрера къиле фейи хейлин крар, вакъиаяр вилералди аквадай, абуруз къимет гудай, “мыхъин дин” гвай “стхайри” республикадин хуверал (Ботлих, Цумада, Новолак, Буйнакский район) гъянвай пис-ликилерай гъар юкъуз, гъар са телепере-дачада, СМИ-рин маса такъатра гузвой хабарар веревирдай мумкинвал чазни хъанай.

Дагъустандин сергъятрин патарив, Чечняда, Гуржистанда, масанрани, туутуныхъ къван яракълы бандитрин клеретлар къватл жез-вайдакай хабарар фадлай агақъзавай. Чечняда 1994-1996-йисара къиле фейи вакъиайри а кар вири дуныядиз раижнавай, парабуру Дагъустан Чечнядин рекъель элячъун, ам Россиядикай хеччун ачуҳдаказ вилив хузвай. Ихътин гъалари гъейратлу са касни се-киндиз тазвачир.

Ихътин йикъвал чун гъикл атана? Уълкве чукурунин, стха халкъар душманриз элкъурин къаст чи къецепатан душманри фадлай вилек эцигнавай. Абуруз күмек чи къенепатан хайнинри гана. Къеняя тахай цал къеций хаз жедах лугъуда. Горбачевин Ельцин хътин “реформаторар” ва абурун десте-дин итимарни папар авай чкада маса душманар герек жезмачир. И кар гила хиве къазва. “Кеввай иливар жезмай къван сувери-нитетар къачу!” эвер гайи Россиядин сад лагъай президентди Кавказ санлай ялавра тун тавуна са клам-шам амульни. Гъелбетда, ихътин «ихтибарди» къиле гар, рикле «дуныя къунин» ниятар авай бязи башибузукъар гъевеслу авуна, майданриз акудна. А гъулгъулайрин вахтунда ихътин царапал чан атана:

Вуч къал алас авахъзава,
Рагъул ятар!

Зи рекъерииз алахъзава
Рагъул ятар.
Винел гъикъван чиркер ала,
Рагъул ятар!
Куынне пешер, векъер ала,
Рагъул ятар...
**(1990-йис. “Къенин югъ”,
ДКИ. 1992. 5-чин).**

Гъайиф, и ятарихъ маса селлерни, гур-виярни (гирвиярни) галай къван. А кар гъар йикъан гъерекатрай, уълквела къиле физвай мярекатрай ачуҳдиз аквазвай.

Къуль аламна, гатфар къевеза,
Вуч ийин гъузет?
Rikle, гатфар атуналди,
Жезвачтла лезет!
Гъакл аламиз физва вахтар,
Рагъул ятар.
Лульеда хыз, гульле алај,
Хураны я дар...
**(1993-йис. “Девирдин дуван”,
ДКИ. 1998-йис. 55-чин).**

Гъалар мадни къизгъын хъана. Къелем-дикай ихътин царапал хкатзава:

Гишинзай вици,
Rikle авай кици,
Къакъуднавай маж,
Амачир ямаж,
Куычеда ава,
Тежез са дава!
Амма зак къадай,
Riklik xkладай,
Кумайди хесет
Ийизвач гъузет...
**(“Девирдин дуван”,
ДКИ. 1998-йис. 152-чин).**

Гъа и чавуз “Чеченрин кампания” лугъудай башламиш хъана. Кавказ, XIX асирдин эвэлра хыз, дядедин ца туна.

И чавуз чеб чепелай царапал чан атана:
- Вучиз акъван къал ала ви тевледа?
- Къал туш, акъул гъасил жезва келледа!
- Бес къуншияр жезвала хы жазданар?
- Жазданбуру хурай чин гарданар!
- Гъакл жедани, я азиз лам, жанаби?
- Гъакл хъсан я, къунар къудиз ара-би...

**(“Девирдин дуван”,
ДКИ, 1998-йис. 184-чин).**

Ватандин, инсандин, халкъарин къис-метрив икл эгеччуни “мыхъин дин” гвай “му-сурман стхаяр” лугъудайбури түртмишайдал шак алач. Яргъалди секинвал, са-бур, садвал хузыз алахъай Дагъустандални экстремистриннин тортористрин междуна-родный клеретри гъужумна. А югъ алуъдайди рикли гъиссавай.

Къе вуч къал зи rikle ава,
Туртур ятла никле авай?
Тланур ятла пипле авай?
Гапур ятла ийкье авай?..

14.07.99.

* * *

Аллагъ-Таала, къуз авачтла ахвар заз?
Тлынватла гъа руғун тавур кълахар за?
Чандал михъиз дакъун ала, ял яла,
Къили кузва, къажъанди хыз, звал алай...

1999-йис. Февраль.

* * *

Агъудиз къимет - къөрдевай еке,
Шекер хыз къалуз шуърекат - леке,
Клантла жува жув пад ая, къазун,
Авай туш вавай ийирди жузун...
Хъиткъинзава им, хъиткъинзава ам,
Элкъевеза къипел, баҳт я лугъуз,
гъам...
Жеда къеван ихътин кенеф кважъай вахт,
И тлегъуын гъинай галукунава чахъ?..

30.04.99.

А чулав югъ алуъкъана. Басаевчийри чи пак накъварал чапхунчивиледи вегъена. Дагъийирин хуэрер ца туна, сифтегъан къурбандарни чав агақъана... Дагъустан метъерал акъвазариз къланзай, амма масакла хъана!

Вуч мусибат-афгъян я къе акъатайди,
Намердвалин түрфган я къе акъатайди.
Гарун хура, гүллөд хура тунва хуерьер -
Вафасузрин уфттан я къе акъатайди...

Къул түххуурна, къевал чукурна
беймирвөетри -
Намус маса гайбуру куык ришветрихъ.
Цай ядани, динсузар, бес чи адетриз?
Клан хъуналди гъарамдин мал
куй жесетриз?

Пак я лугъуз, напаквилер илшитдани?
Гъакъван фад бес къу буш къипер
гизитдани?
Дулья тахкваз, къаних вилэр ишитдани?
Хаинвилед чаз чи чилер бижитдани?..
Инсанвилхъ вичин къанун-къайда жеда.
Гъар са патай дуъзгуын рагун,
файда жеда.
Жанавураг я лугъуз, күнн атайданы,
Къуърер хътин, руъцер хътин
зайда жеда!

Чуру яргъи авуналди чара жеда.
Имандинни имансузрин ара жеда.
Пехъ сурарал фида, ичин тара жеда.
Гуж къалурмир, гужарив чун гъара жеда.
Виранайрихъ я миллеть, я дин авай туш.
Я пак Къуръан, я Къуръандал къин
авай туш.
Я инсанрихъ галаз санал фин авай туш.
Гъавлия я, абур чилел хуын авай туш...
28.08.99.

Дагъустанвийри а вакъиайра чеб вужар ятла чирна. РФ-дин къушундин частарихъ галаз санал чи МВД-дин, ФСБ-дин къуват-ри, халкъдин ополчениди эвер тавур “мугъ-манриз” рикелай тефидай ягъун къуна. Къенепатан чуруъкчирни секинарна.

Зи Дагъустан? Им вуч тлегъуын,
Им вуч тлан я атайди вал?
Къунши лугъуз, душман ийгъи -
Вуч завал я атайди вал?
Темягъ чулаө авай къван, пагъ,
Ви чуъллерииз, гүллерииз ви.
Гъикл ахъайна кицир геллэгъ
Убайризни хуърерииз ви?..

* * *

Яд чилерин чакв хъвайидаз,
Vaklariкай вак хъвайидаз,
Вичин велед - як хъвайидаз,
Бүттіруык яна, квак хъвайидаз
Чарадан вуч къадир хурай?
Ада зи язъ гъикл чир хурай?

Мегер дидед мам хъвайидиа
Ийидани фасад ихътин?
Ламарикай лам хъвайидиа
Чиз амуъдак мақъсад вичин.
Къуншидал гъиль хажайла,
Чидачни а гъиль хадайди.
Иланди къил хажайла,
Илигна а къил хадайди.

Зи Дагъустан! Ви гъар са хер
Зи хер я ам, зи иви я.
Амма къакъуд жеда ви хъвер -
Вун гъулдан я, вун къеви я!

Тур газа - турни вич
Яда вагъши - сур жагъида.
Зи Дагъустан къудиз жеч гъич -
Ада зи язъ гъикл чир хурай?..

21.09.99.

(Вири шириар “Билбил базардал” ктаб-дай къачунва. ДКИ, 2007-йис)

Зи Дагъустанди, чехи Россиядин сад тир хизанды аваз, вичин гележегдихъ еримишза-ва. Еришар гъелелиг явашбур ятланы, чи инан-мишвилер дагълар къван гужлу, гъульер къван дерин я. Къе бандитар чукурайдалай инихъ къейдзаявай 20 йисан сувари чун мад-ни гужлу, инанмишвилиз ва руъздиз чехи ийизвайдал шак алач. Мубаракрай квэз и сувар, азиизбур!..

Къул чуугуна чи муҳбир

“Лезги газетди” Дагъустандин милли сиясатдин ва динрин крарин рекъяя министерстводин пресс-къуллугида хабар гайвал, 2-августдиз Россиядин Президент Владимир Путин 1999-йисуз боевикрин аксина женг чуугур дагъустанви ополченцириз дядедин ѿрекатрин ветеранриз хътиң дережа (статус) гузай къанундал къул чуугуна.

Рикел хин, мукъвара уълкведин Президентди ачух эфирида Россиядин агъалийрин суалриз жавабар гузай чавуз Владимир Путинавай Дагъустан Республикаидин Ботлих райондин агъалийри 1999-йисан август-сентябрь вар-царапа боевикриз акси женгера иштиракай ватанэгълийриз дядедин гъерекатрин ветеранриз дережа гунин карда къумек талабнай. Гуъгуънлай и месэла тъялун патал В.Путинавай организ буйргуъар гана.

Цийи къанундал асаслу яз, Дагъустандай тир ополченцириз гъар вац-ра пул, яшайишдин къвалеринни коммунальный майишатдин рекъяя са жерге къезилвилер, игтияж авайбуруз яша-ишишдин къвалер гуда.

Вакъиайрин хроника (1999-йис)

7-СЕНТЯБРЬ. Россиядин МВД-дин къенепатан къушунрин подразделени-яри Дагъустандин СОБР Буйнакский райондин Къарамахи хуруъун къерех-риз гъахъна, къучайра женгер тухузва. Экстремисти Гамиях, Шумия, Ахар, Тухчар ва Новолакский хуэрерин да-яхдин пункттар къуна.

8-СЕНТЯБРЬ. Федеральний къуват-ри Кадардин зонадин къакъан чкаяр къунва. Владивостокдай Дагъустандиз Приморскдин ОМОН-дин хъсан гъазур хъанвай 50 аскер рекъе туха.

10-СЕНТЯБРЬ. Ракетайрай ягъунар къунин нетижада боевикрин Чабанма-хиха авай пункт тергна. И хур азад хъувуна.

11-СЕНТЯБРЬ. Новолак районда боевикри къунвай 5 хуруъакай сад азад хъувуна. Новолак, Тухчар, Чапаевское хуэрер патал женгер къиле физва. Къарамахида боевикрин 150 касдикай иба-рат десте элкъурна къуна. Чабанмахи азад хъийдайла, 50 боевик тергна. Снайперрин 6 десте, женгинин субърет авай къе склад тергна.

12-СЕНТЯБРЬ. Къарамахи хуруъун къилел Россиядин пайдах хажна. Чабанмахини федеральный къуватрин гузчишилик акатна. Дагъустан Республикаидин Госсоветдин, Федеральный къуватрин командованидин къаарардин бинедаллаз экстремистриз аксалдай женгинин гъерекатра иштиракун патал виликай Афганистанда къуллугъ авур Дагъустандин агъалийрин рота тешкилтина.

13-СЕНТЯБРЬ. Кадардин вири зона МВД-дин къенепатан къушунрин гузчишилик кутуна.

14-СЕНТЯБРЬ. Федеральний къушунри Кадардин зонада агалкъунралди женгинин гъерекатар къиле тухвани. 10 юкъуз боевикри къунвай Новолак хуэр азадна.

</div

Гъазур хъун тапшурмишнава

2-августдиз республикадин муниципалитетихъ галаз хъайи видеоконференциядал РД-дин Премьер-министрдин заместитель - образованидин ва илимдин министр Уммупазиль Омаровади образованидин идарайр көлүнүн цийи йисас гъазур хъанвайвал ахтармишна, хабар гузва министерстводин пресс-къуллугъди. Къейд ийин, республикада, санлай къачурла, 1462 мектеб ва школадиз фидай яшдив агаң тавунвай аялприн 836 идара ава.

Вице-премьерди къейд авуравал, көлүнүн цийи йисас гъазурвал акунин сергъятра аваз еке къвалах тухузва, амма къенин ийкъян делилралди, чөхи пай шегъерра ва районра са жерге месэлэяр гъял тавуна амзана.

Республикадин вири муниципалитетра көлүнүн цийи йисас гъазурвал акунвай образованидин идарайр къабулдай комиссийри къвалахзава. Россияядин МЧС-дин РД-да авай Кылин управленидин, РД-дин МВД-дин, Роспотребнадзордин Управленидин, республикадин образованидин ва илимдин, гъакыни здравоохраненидин министерствойрин векилрикай ибарат тир абуру школяра вири патарихъай мукъофидви ахтармишзава. Сифтени-сифте фикир санитариядин истемишнурал, хатасувзилин къайдайрал амал авуниз гузва. Гъакыни ремонтдин ва яшайишдин къвалахар кыле тухузвай тегъердал гъучивалзана.

У.Омаровади муниципалитеттин къилеривай тухузвай къвалахдал къетен гъучивал авун ва нукъсанар вахтунда арадай акъудун патал тади гъалда серенжемар къабулун тлалабана. "Вахт ийкъаралди вав, сятералди физва. Сифтени-сифте хатасувзилин месэлэяр фикирда куна кланда - абур виридалайни вахиблубур я. Графикда къалурнавай месэлэяр къилиз акъудзавай гъал ахтармишун патал ихь-

тинасовещанияр чна гъафтеда садра тухуда. И месэлэяр, къейд ийин, республикадин руководстводин гъучивилик ква", - лагыбана ада.

Совещанидал министрди образованидин хиле къетен гъучивилик квай маса месэлайрикайни лагыбана. Кылди къачуртла - школайра авай медицинадин кабинеттириз лицензияр къачуникай, школайра келзлавай аялар санай масанис тухунчин хатасувал таъминарун гъамиши гъучивилик хъункай, "150 школа" проект уймуърдиз къучурмишнава.

Ик, малум хъайивал, алай вахтунда къвалахдал машгъул жедай ихтияр гузтай лицензияр къачунвай медицинадин кабинетар республикадин 92 школада ава. Мад 353 мектебди - Роспотребнадзордиз ва 52 школади здравоохраненидин министерстводиз лазим тир документар агаңкарнава. Совещанидин вахтунда У.Омаровади бязи муниципалитеттэр ирекъяя къвалахдик ийгинвал кутунин патахъай тагъикмарна.

Школайрин автобусар рейсиниз экъечидалди вилик ахтармишунин шар-

тарикийни рахана. РД-дин образованидин ва илимдин министерстводин делилралди, 12 муниципалитетихъ и къвалах таамардай ихтияр гузтай лицензияр авац. Ам къачун патал пешекаррэз лазим тир чирвилер гана, шоферди ичхи хъванвайла ахтармишдай алат (алкотестер), санэпиднадзордай лазим документ къачуна къланзана.

Идалайни гъейри, муниципалитеттин кылерал реекъерин хатасувзилин ва реекъерал аялриз хасаратвилер хъунин вилик пад куунин къвалах артухарун, школайра келзлавай аялар реекъерин гъерекатдин жегъил инспекторрин отрядриз желб авун тапшурмишнава.

10-августдади республикадин муниципалитетти РД-дин образованидин ва илимдин министерстводиз гъар са объектидиз талукъ яз таамарнавай къвалахрин гъахъ-гысаб агаңкарун лазим я. Республикийн чирвилер гудай идарайр көлүнүн цийи йисас гъазур хъунин гъакындей делилар РД-дин просвещенидин министерстводин сад тир сияъда твада.

Муаллимиз теклифзава

Амина МУСЛИМОВА

РД-дин образованидин ва илимдин министерстводи хабар гузтайвал, "Земский муаллим" программада иштиракиз къланзайбурун къадар гъеле гила амаз 30 касдилай алатнава.

Земский, яни хуърун чайра муаллимар хъун патал арзаяр къабулун гъеле давам жезватлани, мукъвал тир вахтунда и кар ақылтарда, гъиклайтла программада иштиракун патал алай йисуз анжак 50 кас хжадайвал я.

Дагъустан Республика и проект къилин кар гъиле къунвай сифтегъанбүркай сад я. Программадин шарттарин бинедаллас, адан иштиракчияр тир муаллимри хуърун чкада 5 йисалай түмил тушир вахтунда къвалахун лазим я. Абурукай юар садас хжанавай райондин мулкунал къвал

маса къачун (ва я авай къвал аваданламишун) патал 1 миллион манат пул гуда.

Министерстводи къейдзайвал, республикадин педагогикадин вузрин выпускники проектидиз еке итиж ийизва. Районрин властар лагъайтла, неинки жегъил пешекаррар къабулуз, гъакыни абуруз хуърун чкада яшишиш къезиларун, къулай шарттар тешкилун патал алава тир күмек гуз гъазур я.

Проектда педагогвилин къвалахдин тежриба авай ва яш 50 йисалай виниз тушир, Дагъустандай, гъакыни Россияядин маса регионрай тир пешекарривай иштиракиз жеда. Арзаяр электронный почтадай - uo@dagminobr.ru. - къабулзава. Жуван тъварцелай ва алакъа жедай делилрилай гъейри, чарче къвалахзавай чка ва къуллугъ, образование ва яшамиш жезвай чка къалурн лазим я.

Къейд ийин, республикада, санлай къачурла, 500-далай артух муаллимринг хуърун чкада 5 йисалай түмил тушир вахтунда къвалахун лазим я. Абурукай юар садас хжанавай райондин мулкунал къвал

вайди къецепатан уйлкейрин чаларин (240), математикадин ва физикадин (50-далай артух) муаллимар я. Алай вахтунда муаллимринг патахъай еке къитвал Буйнакский, Даҳадаев, Къараработхент, Къизляр, Табасаран, Къайтагъ, Хив, Рутул, Тляратса ва Цумада районра ава.

2020-йисуз 9-классар ақылтарзайвай аялри къецепатан уйлкейрин чаларай ГИА, 2022-йисуз 11-классар ақылтарзайвайбуру ЕГЭ вахкун лазим тирди фикирда къурла, муаллимар бес тахъунин месэла иллаки хцидаз элкъвезва. Гъаниз килигна, эхиримжи йисара республикада жегъил пешекаррар хуърериз желб авун патал и ва я маса серенжемар къабулуз эгечнава.

Къвалахдин къулай шарттар лайихлу мажиб. Дагъустандай муаллимдин пешедиз майилвал авуниз таъсирзайвай терефар гъа ибур я. Ватанда пешекаррар бес жезвачтлани, алайт йисуз республикадай тир 7 муаллим къвалахун патал яргъал тир Тажикистандиз фенай. Тажикрин терефди вичел муаллимар яшайишдин къвалахдин таъминарунин ва 100 доллардилай виниз тир бинедин мажиб гунин мажбурнама къачуна. Идалайни гъейри, гъар ваца 60 ағзур манат пул абуруз РФ-дин образованидин ва илимдин министерстводи гузва. Көлүнин йис алатайдалай къулух саки вири муаллимри школайрихъ галаз күтүннавай икъррал амал авун давамарна ва къвед лагъай йисуз акъваздай къарап къабулна.

Къейд ийин, алай йисуз Россияядин муаллимиз неинки Тажикистандиз, гъакы Къиргизистандизни эвер гузва. Идалайни гъейри, эхиримжи йисара ихътиян теклиф Китайдай ва Монголиядайни къвезва. Бязи чкайриз фин патал анин чал чирхъунин шартни эцигзавач.

Вузрай хабарар

ДГТУ

24-26-октябрдин ийкъара Дагъустанды Жельилприн инновациядин яратмишунрин централдин (ЦМИТ) Вириорсиядин конференция кыле фида, хабар гузва Дагъустандин государстводин технический университетдин пресс-къуллугъди.

Мярекатдин сергъятра аваз мугъманри ва пешекарри экология авай гъалдиз талукъ, гъакыни милли "Экология" проект уймуърдиз къучурмишнун месэлэяр веревирда.

Конференциядигин иштиракчияр патал, хабар гузтайвал, "элкъвей столар" ва мастер-классар, выставкар ва са жерге маса мярекаттар тешкилда, Россияядин Государстводин Думадин образованидин ва илимдин рекъяя Комитетдин, экономикадин министерстводин патай делегатри докладар ийдад.

Идалайни гъейри, конференциядигин тешкилчилери Централдин къуллугъчийрин арада экологиядиз талукъ виридалайни хъсан проект хъягъун патал конкурс кыле тухун планламишнава. Адан иштираки хъун патал Централдин сайтда (cmit.online) 10-сентябрдилай 10-октябрдади арза гун лазим я. Конкурсдин гъалиби ЦМИТ-дин къецепатан уйлкейира 2020-йисуз тежриба къаудай пешекарринг сиягъдик кутада. Къейд ийин, конференциядигин къвалах тухун 23-октябрдиз Москвада башламиш жеда.

ДГУ

РФ-дин илимдин ва къипин образованидин министерстводи интернетда къипин образованидин идарайрин финансирин менеджментдин еридиз талукъ яз тукъурнавай сифтегъан сиягъ эцигнава. Финансирин менеджмент - им карханади хусуси пулдин тақъатриз талукъ яз тухузвай къвалах, абур дуъздаказ ишлемишнун я лагъайтла жеда. Карханадин къазанжияр ва хийирлувал хжак жез хъайитла, адан менеджмент нетижалуди яз гъисабзава.

2018-йисан делилралди, Дагъустандин государстводин университет (ДГУ) финансирин менеджментдин ери виниз тир дереҗада авай вузрин дестедик акатнава. Ик, 2017-йисуз алай 101-чкадилай ам 2018-йисуз 35-чкадал хжак хъбана.

ДГУ-дин финансирин менеджментдин дереҗа, тайинарнавай къадар 80 процент яз, 90,58 процентдив агаңкава. И сиягъда республикадин мад къве вуз ава. Ик, Дагъустандин государстводин педагогический университет (ДГПУ) - 144 ва Дагъустандин государстводин технический университет (ДГТУ) 210-чкайрал ала.

Рейтингдин нетижайри министерстводи федеральный бюджетдай вичин къюмвилек квай вузриз капитальный ремонт ва асул тақъатар къачун патал субсидийрин тақъатар чара ийидайла гъисаба къада.

ДГУНХ

Дагъустандин государстводин халкъдин майшатдин университетдин студентар алатай көлүнүн йисуз са шумуд сеферда студентрин арада кыле тухузвай международный Интернет-олимпиадайрин гъалибичияр хъана, хабар гузва вуздин пресс-къуллугъди.

Идахъ галаз алакъалу яз, Интернет-олимпиадайрин тешкиллүвилин комитетти ДГУНХ-диз "2019-йисан студентрин международный ачух Интернет-олимпиадайрин гъалибичи" лагъай гъурметдин тівар ганва. Идахъ галаз алакъалу яз вуда гъалиб хъайи студентриз пишкешар гунин мярекат кыле фена.

Санлай къачурла, олимпиадайра вуздин 200-далай артух студентриз иштиракна. Эхиримжи паюна лагъайтла, 7 кас гъалибичияр хъана.

Студентар - практикада

Чна "ЛГ"-дин 28-нумрада, цинин йисуз, газетда квалахунин вердишилдер къачуз, практикада ДГУ-дин филфакдин студентрин са десте хъайидакай сувьбетнавай, абурун чарапай къачунавай бязи веревирдерни чапнавай.

И сеферда чна практикадин вахтунда студентри хайи лезги чалан гъакъиндаи иизвай фикирар, санал агуна, чапзава.

Абурай чаз неинки къенин аямдин жегъилори хайи чал хуний ва вилики туухунин месэлэяр гъыкі аннамишаватла, гъакл лезги чаланни литературадин муаллимишин пеше хягъунин бязи сирерни чир жезва.

М.ЖАЛИЛОВ, практикадин руководитель

Зи верцли чал - лезги чал

Умрият РАГЫМОВА

Эминанни Сулейманан саз я вун,
Лезги чилин абурни я, наз я вун,
Мярекат я, берекат я лезги чал,
Зи чан, намус, гъерекат я лезги чал...
(Абдул ФЕТЯГЬ)

Лезги чал... Хайи чал авачир са халкъни и дүньяда авайди туш. Гъар са инсанди вичин чалаз къимет гана къанда. Жуван чал риклелай ракъурун, яни чир тахун - им кесивал тирди геч гъавурда ақьада. Дидед чал - ам чахъ авай рикл хиз, дамарра авай иви хиз, чи жигерри чугвазтай гъава хиз, сиве авай мез хиз, багышнавай багъя зат!

Заз лугъуз къанзана: и дүньядал гъич са касни тахъуй, жуван дидед чал риклелай апудай. Гъич са лезгини тахъуй, жуван верцли чал риклелай алудна, заз чал чидач лугъудай. Бес чал квадарийта, гъикл хурай чи гъал?

Аквазва хъи, чи са бязи жегъилар, гъык шеъзерриз фена-хтан, садлагына урус чалал рахазватла ва чин рахунра урус чал ишлемишаватла. Гъелбетда, чал гегъеншарун хъсан кар я: урус, инглис, френгрин... чалар чир хуникин зиян авач. Амма хайи дидед чал мецзелай квадарна вике къведа.

Гъар йисуз, 21-февралдиз, дидед чаларин сувар, чи Мегъарамдхурун райондани къиле физва. Иширакчийри, чипвай жедайвал сад-къве чук тамашаяр, лезги адетар гъикл хвена къандатла, гъар журедин къульпер ийиз, манияр ягъиз, халкъдиз къалурзана. Ихтиян серенжемар тешкилун рөгъят кар туш. И сувар гъакл ДГУ-дин филологиядин факультетдани тухузва.

Са бязи дустаривай заз ван къvezва, чал чир хъун квэз перек я, ам гъинал къван я, лугъуз.

Жуван хайи чал къвачерик гадарийта, маса миллетдин халкътар чал хъурьеда, диде-буба виляй аватда... Ахътин "такабурлуул" гъаз а къилиз акъатда...

Заз Межидова Ульяна лугъудай са дуст ава. Ада гъамиша лугъудайди тир: "Са инсандини акъудна жибиндай пул къвачерик гадардак. Бес чал вучиз гадарзана?" И гафари зун газа фикирдик кутуна. Дидедини гъамиша лугъудай. "Хайи чал тийижир инсан еке бахтунай магърум я".

Лугъуди хъи, къани чал мецел верцли же да. Гъанин килигна, заз зи лезги чал дүньядин вири чаларилай ширинни я, багъани. Адал за дамахзана...

Зи верцли чал - захъ авай са берекат, Ваз багъишида цларар, тийиз гъерекат. И дүньядал пара халкътар авазва. Гъар миллетдиз чипиз хас чал багъазва.

Шад я газа зун зи лезги тъварунал, Дамахзана лезги гъар са гафунал. Чаз бубайри ирс яз чал багъишина, За риклелди ада хуш алхишиза.

Зи хайи чал - чал атанвай аманат, Хайи чала ава рузыгъдин аламат! Хуьда за чал мидаим яз саламат...

Эльнара ГЪАЖИЛАЕВА

Зи лезги чал гульушан, Диде хъиз я ам хайи. Заз дүньяда виридана, Ширин я ам, лап ширин!

Гъар инсандин ватан, заз чиз, хайи чалалай башламишава. Гъар миллетдиз вичин къетлен чал ава. Ам гъикъян девлетлу хъайитла, гъакъян миллетни девлетлу жеда. Чала халкъдин къилих, тарих, рузыгъ-

дин къуват къалурзана. Адан къумекдалди несиприлай несипралди адетар, халкъдин яшишидин къурлуш физва.

Инсандин хайи чалан къадир чир хун лазим я. Гъайиф хъи, гилан бязи жегъилри ам гъисаба къазмач. Лезги чалал газа гуручег эсерар, шириар, манияр тукъуруздавай абуруз къуз аквазвачта, заз чидач.

Чал гужлу я. Ам артух ва гегъенш жезва, вичин халкъ хиз. Бязи гафар риклелай физватлани, абурун чадал цийибур къвезва.

Дидед чал - им бедендик рузыгъдин лувар кутазвай къудратлу тақват, агъзурралди инсанар, са дидедин веледар хиз, агудзай, сад иизвай къуват я. Инсаннан хиз, чални гъамиша риклера амульда...

Лейла ШЕРИФОВА

"Лезгидин виридалайни гужлу ва хи яракъ адан чал я"

(Гъажибет ГЪАЖИБЕГОВ)

Зи верцли чал - зи хайи чал, дидед чал. Яраб валай мад багъя зат! ава жал! Вун заз гъеле дидедин бедендикай хкатайвалди хуш хъана, дидедин ширин лайлайрин ван гила ни къевзезма зи ялара...

Эхъ, дидед чал гъар са халкъдин замин-вилин лишан я. Чал амульдач - а халкъни амульдач, ам маса халкъарин арада члана, къулья жеда. Жуван хайи чал чизвачир инсандиз хайи. Ватанни чир жедач, вичин - халкъдин тарихни.

Гъакъиатдан, алими субутнавайвал, гъар йисуз дүньядин винелай са шумуд гъвечи халкъарин чалар терг жезва. Генани, пешекарри лугъузлавай, эгер гъар са халкъдин 30 процентдилай виниз аяпри хайи чал чир тийиз хъайитла, а чал са вахтундийт михыз къа�ун мумкин я.

Дидед чал хъунин ва вилик туухунин карда чалан алимирин, муаллимин, чи журналистрин, ширирн, писателрин зегъмет ваха-вадарлар екеди я. Гъар са вахтунда са бязи манидарри ва ширир хайи чал чурздавай, хирде иизвайдини къейд ийиз жеда. Чи лезги халкъдиз алай девирда чал хъсандин чизмач. Са бязи инсанар къвалени урус ва я маса чаларал рахазва. Вучиз?

Зи верцли лезги чал дүньядин къадим чаларикай сад я. Ам ахтармишурал дүньядин маса халкъарин алимарни машгъул хъана, жезва.

Эхъ, къадим лезги чалан сирерай къил акъудун четин я. И жигъетдай заз чи чехи шири Алирза Саидован ширидин цларар гъиз къанзана:

Чалан сирер чна чирна къулья жеч, Къулья тежер саягъ сирер инсандин, Чал авай халкъ суургүндан къулья жеч, Къуз лагъайтла чал я къулье Ватандин...

Лезги халкъдиз газа девлетлу тарих ава. Лезги Ярагъ Мельамед, Алкъвадарви Гъасан, Гъажи Давуд, чи "Гомер" Стлал Сулейман... Вирин къейитла, заз дафтар бес жедач. Заз къулье къанзана зи хурунви Низами Абдулгъамидовакай. Ам вич физикадин алим яз, Омар Хайям шириар, урус чалайтаржума авуна, лезидал "Сүкъра" тъвар алай ктабни акъуднава.

Лезгияр вири дүньядиз чланана. Абуру Америкада, Францияды, Бразилияда ва маса ульквейрани ава. Виринрай къведа лезгидин ван, лезги чал, лезги мани...

Саманта ОСМАНОВА

Агъ, жуван хайи дидед чал! Лезги чалал лугъуз тежедай са фикирни авач. Чал тийижирди газа бедбахт инсан я. Гъар са касди,

гъар са лезги жуван дидед чал гъвечи члавалай чирна, гъамишалугъ азад муттүльгъ яз амульна къанда. Чал - им халкъдин мединият я. Ам квадарийта, халкъни къа�да.

Чалакай хъин тавур, ам машгъур тавур са шири, я са алимни амач. Мисал яз, Фейзудин Нагиеван ширирай са чук гъин:

Лезги хууре къвал амай къван,
Рикл халкъдин тал амай къван,
Чахъ чи дидед чал амай къван,
Сагъ я лезги халкъ...
И ширирай аквазвайвал, чал хвейитла, халкъни амульда.

Чал вилик туухунин, девлетлу авунин карда чи ата-бубайрилай гъейри, чалан устадрини чехи роль къугъвана. Амма алай девидин жегъилори чал гегъеншаруниз газа фикир гузав. Абуру хуэрериз хтайлар урус чалал рахазва. Жуван чал квадарун?.. Гъикъян газа чалар чир хъайитла, пъакъван инсандиз хъсан я. Амма сифтени-сифте жуван хайи дидед чалал газа фикир гана къанда!

Амина ГЪАЖИЕВА

Вири чаларин арада чаз багъя тир са чал ава: лезги чал!

Ам вичиз хусуси къел-къын авай чаларикай сад я. Чна дидед чалал къвалахни иизива ва дамахни. Чун гъар гъи хурузъ феййтани, жуван лезги чалал рахазва.

Са гафуналди, лезги чал, дүньядин амай халкъарин чалар хиз, девлетлуни я, къуватлуни...

Хайи чал тийижир инсан еке бахтунай магърум я. Заз ахтунай магърум жез къанзавач...

Жемиля РИЗАЕВА

Зи лезги чал, захъ авай са багъади, Чукузъза за жуван рузыгъ ви нурара. Дидедин мез, играмиди, алади, Тухузвойдай умумурдин зун гурурай.

(Абдул ФЕТЯГЬ)

Дүньядал саки 7000-дахъ агақына члар ала. Гъар са касдин везифа я хыи, сифтени-сифте жуван хайи дидед чал чирун. Зун газа шад я, жув лезги миллетдин векил хънал. Илимдин рекъя тамашайтла, лезги чал Кавказдин чларин хизандик, Дагъустандин чларин дестедик, лезги чалан подгруппадик акатзава. Заз лезги чал жуван диде хъиз къан я, вучиз лагъайтла чал дидедин некледих газал къевзтай нефес я.

Жуваз мектебда дидед чаланни литературдин тарсар гайи муаллимин Марсель Ислеманович Ризаеван къелемдикай хкатнай, лезги чалал бахшнавай ширирай са бенд фикирдиз гъиз къанзава:

Дидед чал - вун дидени я, ватанни, Муг авуна, умумур физвай маканни. Ви тарихдиз, гележегдиз зи чанни Багъишда за, мулдин цукъ хиз, къанидаз.

Дугъриданни, "лезги чал" лагъайла, зи рикл сифтени-сифте диде-буба, жув хайи ватан, ерияр, 11 йисуз къелай мектеб, хайи хурун сүрет хъевзва. Шалбуз дагъуни къарасудин булажар вилерикай карагзава.

Чалакай чавай эхир авачиз рахас жеда... Чи чехи чалан устадри, месела, Стлал Сулеймана, Етим Эмина, Алирза Саидова, Мердали Жалилова, Абдул Фетягъя, Фейзудин Нагиева, Сажидин Сайдъясанова ва масабуру ақалтзавай несил патал лезги чалакай газа гуручег, лап риклиз таъсирдай эсерар теснифава.

Гъаниз килигна, играмидур, ша чна вирида дидедин верцли лезги чал хуун! Бубайрихъ са хъсан мисал ава: "Чал амай къван халкъни амульда". Къуй чахъ чалан устадар, чалан къанза са башламишава.

Лезги чалан къанза зи хурунви Низами Абдулгъамидовакай. Ам вич физикадин алим яз, Омар Хайям шириар, урус чалайтаржума авуна, лезидал "Сүкъра" тъвар алай ктабни акъуднава.

Лезгияр вири дүньядиз чланана. Абуру Америкада, Францияды, Бразилияда ва маса ульквейрани ава. Виринрай къведа лезгидин ван, лезги чал, лезги мани...

Саманта ОСМАНОВА

Агъ, жуван хайи дидед чал! Лезги чалал лугъуз тежедай са фикирни авач. Чал тийижирди газа бедбахт инсан я. Гъар са касди,

Къварчагърин

Цилер

Исмаил АБДУЛМЕЖИДОВ

Дамахда!

Зун лезги я, лезги чалал дамахда. Зун гъамиша жеда бубад даяхда. Жуван лезги чал хуун патал алахъда. Лезги чал хуун, лезги къвал хуун, стхаяр!

Зи лезги чал садрани къахъ тавурай. Адал дамах зи халкъары авурай. Гъар са къвале лезги чалал раҳурай. Лезги чал хуун, лезги къвал хуун, стхаяр!

Гъар са лезги вафалу жен ватандиз, Жуван лезги берекатлу хизандиз. Виридалайни герек кар я инсандиз, Лезги чал хуун, лезги къвал хуун, стхаяр!

Амина НАСРУЛАЕВА

Са ктабдикай фикирар Девирдин къамат арадал гъиз

Нариман ИБРАГЫМОВ

Шагъабудин ШАБАТОВ. 1975-йисалди лезги магъалда ихтиин кас авайди тушир. Къурягь райондин Агъа Макъарин хууре 1951-йисуз дидедиз хайи аял Шагъабудин Гъамидов яз чехи жезвай. Чехи буба Шабат рагьметдиз фейидалай гульгульни къве велед (Бикехалум ва Нурдин) галай Мислиммат мадни къве гульпуз хъфидай чкадал атана. И кар себеб яз аялрал пуд лагъай гульпуз фамилия Гъамидов ақвальта.

Къанни къуд йисавай жегильдиз вичел алай фамилия тахай дахдинди тирди чир хъайила, бязи хурульвири, и кар чиз, гададикай ягъанатар ийиз акурла, Шагъабудинан бейни элкъенва. Ада баде Мислимматави вири гъакыкъат чирна ва фамилия дегишарунин юкъиндай СССР-дин Верховный Советдиз чар къхена. А вахтунда фамилия дегишарун рельят кар тушир. Москвадай ДАССР-дин Верховный Советдиз герек чар къхена. Гададиз Махачкъаладиз эверна ва максус къарап ақъудна, фамилия дегишарна. Гъа икъл, Шагъабудина вичин чехи бубадин тъварни майдандиз ахъудна, паспортда Гъамидован чкадал Шабатов къхин хъувуна, вичел хурульнарзавайбурун сивер ағланга.

Масад, хурай ман лагъана, секиндиз ацуқьад жеди, чара касдин фамилия ала. Амма Шагъабудин маса къилихдин инсан я-ахътинар бубадин фамилия, тъвар квадарунадан рикъл къабулнач.

Шагъабудин милии эдебиятдин кимел шаир хызы атана. Сифте ширни ада 7-классда авайла, дүньядин сад лагъай космонавт Гагаринакай теснифнай. Хци, гъахълувилихъ ялзай рикъл авай, къастунал къеви гададин арабадин чархара гъа сифтедилай лашар твадайбурун пайды хъана. Вичи къхъе шайер къалтуралай ксари, гъяз авачиз, бейнида ақъадайвал лугъудай: "Яда, гъей, ахътинар шириар жеч эхир. Никай хъайитани шириарни жезвайди туш. Гъавайда жуван, гъакъл масабурун къилер тармир".

Къатна ман рехъ. Хана ман кефи. Квадарна гъевес, ашкъи. Вичикайни, амайбурукаини хъелна. Яратмишунин жигъетдай бажарағъдин пай ганвай гада эдебиятдин кимел хъфенач. Та 1985-йисалди, вичин 34 йис жедалди. Шагъабудина Нурдин дахдиз, "Жигули" автомашин аваз-аваз, фургъун галай балкъан къачуз кълан хъайила, ам и фикирдилай алудун патал чал тукулънай. Гъа инлай агалнавай булах-дин чешме мад ачу хъана. Ада къвале, хууре, районда вилериз аквазвай крарикай, ажайиб вакъайтарикай къхъена. Ахпа макъалайрални элячина. "Коммунизмдин гатфар", "Коммунист" газетрис адан эсерар, макъалаяр ақъатиз гатлунан. 1994-йисуз инженер-механик "Лезги газетдин" редакцияда къвалахал къабулна. Гъа инлай Шагъабудин Шабатов вири Лезгистандиз, Дағъларин улкъедин яратмишдай колективиз чир хъана, журналист, шаир, прозаик хыз.

Республикадин газетдин хусуси корреспондентдин кесипди Шабатован вилик икъван гагъда акун тавур рекъер, мумкинвилер ачуна. Ам умъурдин, лезги хуриерин, халкъдин яшайишидин яцъаз тухвана лугъудайвал, ада умъур са вичин вай, вишералди маса инсанрин вилерайни акуна. Ватандин Чехи дяведин иштиракчийрин, рухваир дядевиз рекъе тұна, абур хтунал вил алай дидерин, багъда, сала, фермада, гаражда къвалахазавай зетметчийрин, хизандин саламатвал хуун патал газаф азабар, къулайсузвилер, гъахъузувилер эхзавай дишегълийрин, къайгъусуз аялрин...

Эдебиятдин кимел яваш-яваш касдин ақъатна: "Рекъерин къейдер", "Умъурдин ширилар", "Девирдин лишанар" рубрикайрик кваз. Ахпа сад-садан гульгульналлаз шириатдин, прозадин ктабдарни ақъатна. Ингэе гъилевай йисузни прозадин эсерар са жилдиник

кутунвай "Эхиримжи сиягъат" тъвар алай ктаб ағакын көлзәвайбурув.

Квекай ва я никай я ам? Күрелди лагъайтла, чи гъар йикъан умъурдикай. Инсанрин ажайиб къисметрикай, къилихрикай, къайгъурикай, яшайишидив, девирдив эгечизавай тегъердикай, лайихлувилерикай, зайифвилерикай...

Шабатован яратмишунин сергъятар ге-гъеншбур я. Гъевчели, чехи эсер къачуртлани, абуру көлзәвайдаз таъсирзава, адав веревирдер ийиз, разивал, наразивал къалуриз тазва. Вучиз лагъайтла, гъар са сюжет, агъвалат, вакъия, шикил қавуз килигиз къундармишнавай-бүр туш, умъурдай къачунвайбур я. Гъикайрин, новеллайрин, къаравилийрин, мезелийрин игитарни рикъел аламукъдайбур я. Хусуси къанажағъдалди, къилихдалди, рахуналди, маса ксарии эгечизавай тегъердадли. Гъар садан къамат тамамди хуун патал писателди хъвердикайни, айғамдикайни, сатирадикайни, художественный маса лишанрикай, рангарики, къетенвилерикайни менфят къечузва. Фейи чайра, инсанрихъ галаз жезвай гульшура вич тажубар, гъейранар авур агъвалатар, писателдин "куйпидикайни" хкатайла, абуру көлзәвайдазни лезет гузва. "Рекъерин къейдер", "Зунни Сайдумов" разделра гъатнавай саки вири эсерар гъа и журединбур я.

Шабатован хъвачи члавалай чехибурухъ яб акалдай хесет квай. Эгер ван хъайи ихтилат, гай акул, меслят бязибурун са ялз уан хъана, мұкъудай ақъатдайтла, Шагъабудинахъ къиметлу, камаллу гъар са гаф, мах, къиса зигъинда къватдай алакъун авай. Гъавилляй адаа гаф риваятар, манияр, халкъдин адептар, мисалар, къисаяр чизва. Абур кважа тавун патал писателди ийизвай алахъунарни къейд авуна къанда. Ктабдин "Ирс", "Чи адептар", "Милли хүрекар" разделрай къелдай-буруз "Шарвилли" эпосдикай, лезги мелерикай, суваррикай, чи дидерии, бадерии дегъ девиррилай гъазурзавай хуриекрикай (50-дев ағакъна) чир жеда.

"Гъикаят", "Пак инсанар", "Умъурдин мензилар", "Девир ва инсанар" разделрик ақатнавай гъар са эсердихъ вичин къетенвилер, лайихлувилер, көлзәвайдан рульгъда шадвилин, сефилвилин, гъейранвилин, тыйиф чүгүнин, чешне къачунин гъиссер, фикирар арадал гъидай такъат, кесерувал, итижлувал ава.

Шагъабудин Шабатован чина нубатдин ктаб мубаракзева ва лугъузва: вун яратмишунин бушлухиз туҳузвай илгъамдик шивдихъ гъамиша лув гудай тақъатни, къастни, гъевесни хурай!

Агъадихъ "Зунни Сайдумов" разделдай са шумуд эсер гузва.

Шагъабудин ШАБАТОВ

Къусарда

Лезги театр Къусардиз физвай. СДК-дин мұкъьевел чун къуна, ахъайнач. Эхирини Эседуллагыңа Дербентдин мэр Ю.Алчиеваз чун авай гъалдикай ва Къусарда чал вил ала жемят ақвазнавайдакай хабарна.

Эхирин ақъатна чун а патаз. Юғ мичи хъянвай, ятланы халкъ чал вил ала жемят ақвазнавайдакай хабарна.

- Гъурметлу багърияр! - лагъана ада, - ағъарар иймир. Гъакъл лагъайтла, чи Абдулбари Магъмудован буба Альмедиа лугъудалдай, къе зи къил тъзва ман, яраб ағъарар авур кас-мас авач жал? Гъакъл хъайила, къе ағъарар иймир, са юкъуз хъайитлани, абурун - чун къеве твазвай уғырашрин къилер тла хурай.

Халкъди, къавел къарагъна, капар янай.

Вун сериндиң гъикъван жеда?

Йифен сятдин пудаз Зульфикар Къафланова заз зенг авуна: "Чи езне, шаир Таждидин рагьметдиз фена. Сайдумовазни, Абдулбари дидизни хабар це".

Чилем жив авай. Чун фена Азадулыгидиз. Мейит сурарал гъайила, анал ясдин мярекат башламиш хъана. Абдулкъадира, заз хабар авачиз, Зульфикар аз Шабатован гаф це лугъуда къван. Бейхабардиз гаф гайила, зун қавуз ақъатнай. Заз Таждидин лап мукъувай чизвайлый, жув жувакай кват тавуна раханай.

Хқведай рекъе за азас жуван бейкевал къалурна.

- Ихътин амалар ийиз хъайитла, вахъ галаз санизни зун хқведач гъа, - лагъайтла.

- Яда, Абдулбари, им аку-е, чухсагъул лугъудай чкадал вуч лугъузватла. Я чан хва, вун сериндиң гъикъван жеда, ви чинни къеви хурай ман. Заз сагърай лагъ.

Архитирин школада

Вини Архитирин тамам тушир юкъван школадин директор Меликов Къачмаза Абдулбари дидиз, Сайдумоваз ваз заз аялрихъ галаз гульшимиш хъун патал теклифнавай. Чилем къалин жив авай, аниз чун Абдулбари дидизни хабарна.

Сайдумова аялрин вилик вичин "Плохо" шишир къелнай ва ам арадал атуникай лагъанай, гъа са вахтунда вилерилай накъварни авадарнай. Аялривайни шел къяз хъаначир.

За лагъана азас: "Вуна аялар ширна хъы!"

- За абуру ширнай, за абуру "плохояр" къачун тавун патал эвер гана, ваз чизватла.

Чун ахпа Майрудинахъ илифна. Са вахт алатаилла, ада заз лагъана: "Яда, ваз акунани-е, телевизордай Шихкерима мани язай, анал чаз теклиф авур Меликовни, мұкъуль мұаллимари алай, мұаллим Мегъамеда уйндышка күкъарзай. Ағъ архитивияр, мад ақвада чун чипиз. Вуна, "даюс", ахпа абурун тарифарда.

- Чун гишила хтанач къван, - лагъана за.

- Гишила хтанач-е, Майрудин гъина авайди тир, чун къунағъламишиз, теклифайбуру абуру хъайила.

"Двойка"

- Дагъда авай Даркъушар гъинай, артистылин пеше гъинай?- гъакъл ятланы ихтилат кватнай чи арада.

- Жуваз жув чидайдалай инхъ зи рикъл алай кар зарапатар авун тир. Жувакъ галаз саналлай гадайрикай, къвалинбурукай, хурунулбурукай. "Артист" лугъудай гаф заз сифте яз, Къепирдал къелдайла, Лямет мұаллимдивай ван хъанай. Ада чаз геометриядин тарсар гузай. Чин атлугъай, еке истемишунар ийидай муаллим тир.

Садра къимет къачурла, чна, мад хабар къадач лугъуз, тамам гъафтеда гъа предметдай тарсар чирдачир. Геометриядай алатаид тарсунда Лямет мұаллимди заз вад янавай.

Къарағъарда ада Клиридай къевазвай Али лугъудай гада. Фидач ам доскадал (теорема тестикин къанзай), къах хъана ақъазвада партадихъ.

- Къей хва, регъуданы ваз, нерин къанеллай Клиридай къвез, тарсарни чиртийиз... Сайдумов гъинай къевазвайти килиг, - Даркъушарлай. Вадарни къачузва... Экъечи Сайдумов! Зунни гъазур тушир эхир. Элкъвена зун Алидад:

- Дузы лугъузва мұаллимди, регъуль тушни, къей хва, ваз, Клиридай къвез...

- Сайдумов - доскадал, - секинарзай зун Лямет мұаллимди.

- Къей хва, лам хъиз, тарсарни къел тийиз...

- Сайдумов, доскадал экъечи, - тикрарзай мұаллимди.

- Къе чирнавач-е, маллим...

- Ацуқъ, вазни "двойка"... Ахпа алава хуувунай: - Валлагъ, къей хва, вакай, хвейитла, артист жедайди я.

- Гъа йикъалай зи рикъе "артист" лагъай гаф гъатнай. Гъа вакъиадиз за "Двойка" шишир теснифай.

За чирда

Чун Н. хурунин инсанрив ацланвай клубдиз гъахъна. Са-сада къвез, Абдулкъадир халудихъ галаз жузун-качузун ийизва. Инсанрин арада са пияндии ава. Атана вилик ақъазваза ам. Вилер экъисна килигна Сайдумоваз. Алатзавач ам артистылай:

- Вуч жеда вавай, артист я лугъуз, залай артух?

Абдулкъадир халуди жегъилдиз фикир гузвач.

- Вуч жеда вавай? - алатзавач хъланвайди.

- Къеңел экъечиңа, жуваз гъакъл къантлани ақъазв. Са декъикъадилай хтана хабар яхъ, за дузы лугъун тавартла, къултұхда авайди артистылин книжка - ваз!

Экъечиңа пияндиди къеңел. Клубда авай къван халкъ, вуч жедатла лугъуз, вил алас ақъазнава.

Декъикъадилай хтана жегъил клубдиз, гъарайна:

- Зун гъакъл ақъазнавай?

- Нежес түпкі къек хъиз...

Хурунин са ван гъатнай клубда, юзанай жеди адан күгъне цлар...

ГАЗЕТ КИЕЛЗАВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Вун рикел алама

Зи миред, са классдин дуст
Нурмегъамедов Ханағымедаз

Къвезд алатна шумуд йисар,
Чун сад-садаз аквазмач, дуст.
Вун - Бакуда, зун - совхозда,
Чун - чахъ галаз раҳазмач, дуст.

Амачирла хуре квалер,
Чун гъарнихъ сад акъатна, дуст.
Сад тиртлани къведан риклер,
Реклер гъарнихъ алатна, дуст.

Къве улкведен часпардаллай,
Жугъунири чун къақыдна, дуст.
Са миредар, санал келай,
Гъар патахъди алуна, дуст.

Заз чидач къе вун сагъ ятла,
Вун акунихъ вил гала, дуст.
Зун дердерин юкъва гъатна,
Рикле иви разва, дуст.

Къве стхани чун - етимар,
Хажалатди къурна, дуст.
Дуңяя наз къе хъанава дар,
Бубайрин сур такурла, дуст.

Ахкунайла кандай заз вун,
Дердер лугъуз ацуқдай, дуст.
И дуңядиз за вуч лугъун,
Гъахъсузбурун девир я, дуст.

Хиялар

Гъинва зи ахвар,
Иифер атайла?
Къвезд къилел марфар,
Цавар раҳайла?

Аквазва къуд пад
Гъижрандин юкъва.
Хъайила зун сад,
Амачиз арха.

Чулав цифер къвез,
Алчуд жез къилел,
Ииф-югъди ишез,
Нагъв алаz вилел.

Алуқна жувал
Лацу тир халат,
Физва сураал
Иифериз хелвет.

Ииф ятлан(и) миччи,
Экв аквазва заз.
Гъерекат лугъуз,
Сад завди раҳаз.

Зи рикле (а)ва тлал,
Ам акъатзавач.
Агатна жувал,
Я алатзавач.

Гъижрандин рекъиз
Вегъезва цукъвер.
Ачух жедайд хъиз
Архайрин риклер.

Хквазва риклер
Дявейрин йисар.
Экъечиз гъенел,
Аквазмач дустар.

Чинал лугъуз сад,
Ииммир заз хъвер.
Дустар жеда къад,
Рикле авай хер.

Аватзава зун
Дагъларай къакъан.
Вилериз такун
Гуж тушни жуван.

Саданни тахъуй
Къунши мердимазар.
Къейи сурани
Жув жеда бизар.

Гъикъван къуртлани
Дуңядин чуыллар.
Алахъазава хаз
Рекъерни хульер.

Хъель къеммир, къунши,
Вун гъахъ туширла.
Дуңядикай ваз
Пай амачирла.

Садазни тахъуй
Чуру кардин ван.
Гъенел саданни
Тахъурай түрфан.

Хатрутдин тар

Яд авачир къурматда
Акълұна на хатрутдин тар.
Ви зегъметар фена бада,
Амачтлан вун, алама тівар.

Юғ-къандавай жезвай еке,
Хилер акваз, хъана вине,
Гъар акурдан гъатна рикле,
Темягъ физвай, хатрутдин тар.

Рагъмет хъуй ваз, Заки буба,
Чуғур зегъмет гъакъван зурба.
Яд гана на йикъа вадра,
Чехи авур хатрутдин тар.

Къватл жез санал, атлұз хилер,
Гум ацалтна, яғызы шишер,
Инсафсузи кутаз демер,
Чуплах хъанай хатрутдин тар.

Инсафсуза хъана пайда,
Түль-хъунарин ийиз савда,
Амачирла чахъ са къайда,
Къурнавай хатрутдин тар.

Тібиятдиз амач гъуремет,
Ви зегъметдиз ганач къимет.
За ийизва абуруз түргъмет,
Къурнавай хатрутдин тар.

Ярдиз

Муғъубатдин лувараллаз,
Зун ви къилив къевеза, зи яр.
Са ширин гаф лагъ вуна заз,
Тахъайл зун шезва, зи яр.

Гъикъван хурай зун сузада,
Риклин къене дердер аваз.
Эгер вуна масад къуртла,
За цай яна куда хъи заз.

Варз алай йиф акуудна за,
Вилерилай стілалар физ.
Ваз клан түштла зун, первана,
За зи дердер лугъун къе низ.

Мулдин цукъвер къуна гъилье,
Кузы атанай вун зи къили?
Вучиз на ван тұна хъуре,
Иифди-югъди зун хъуз вилив?

Лугъуз хъанач вавай са гаф,
Риклин къене ашкы твадай.
Хъанайла вахъ са күс инсаф,
На гъилерал газъ къекъведай.

Хкахъайла

Чирагъдин ЭКВ

Етим Эмин амач лугъуз,
Ван члана дагълариз.
Вилерилай атай накъвар,
Сел хъиз фена вацлариз.

Амач, амач чехи шаир,
Къурана яд булахрин.
Сефил хъана Күре магъал,
Сузырынни яйлахрин.

Магъшур авур Ялцугъирин хъур,
Эмин садран(и) рекъидар.
Мад хъхъайлан ағзур йисар,
Ахътин шаир жагъида.

Аллагъад патай ганвай пай я,
Лезги халкъдиз чехи тир.
Ам амачир дуңяя дар я,
Са гъахъ, дуван амачир.

Вун риклер хүз, къизизва за
Хажалатдин шириар.

Шириатдин багъя арха,

Ийиз вакай фириар.

Мирзе ДАГЪУСТАНЛИ

Кланидаз

Зи сефилвал ви тахсир я, кланиди!
Ажуз лукл я, са факъир я, кланиди!
Хъанач ийиз чи умъурдин
рекъер сад,
Хъанач а чи муғъубатдин
риклер сад.
Бахтавар яз, клан хъанач жез
Худадиз,
Килигнадам, за авур дад-бидаддиз.
Ви тівар хъана а зи хурал
гъакал яз,
Хъана рикле секин тежер са къал яз.
Муғъубатдин дуңяя хъана
са зиндан,
Вун Менгли яз, зун Фараги -
жез жейран!

Акунач хъи дуңяяда са юғ -
девран.
Кармаш хъана, ви дерт эхиз,
ширин чан!

И дуңядиз чир хъайди туш
гъич инсаф,
Зи чаларик, ваз багъыш,
жеч хилаф.

Дагъустанли вун риклевай я шаир,
Эй кланиди, кутамир зак на тахсир!
Муғъубат я эхиз тежер
тіл яман,
Риваят я вун Мирзедиз, эй Жейран!

На зи гуғъуль

На зи гуғъуль вучиз пертна?
Гъич течирдаз вучиз хъверна?
Гъич сагъ тежер риклер херна,
Муғъубатдин цал кана зун.

Ваз аквазвач а зи вилер,
Юргъ хъиз фейи накъвад селлер.
Ян гана заз ағыу - зегъер?
Муғъубатдин цал кана зун!

Жеч лагъанай чахъ хайнвал,
Вучиз туна на серинвал?
Жеч арада мад ширинвал,
Муғъубатдин цал кана зун!

Дагъустанли, туш вун аял,
На ви чанда твамир пис къал!
Белки пашман жед а марал,
Муғъубатдин цал кана вун!

Жейрани

(Л.Ж.)

Кана зи рикл, хъана кабаб,
вун акваз,
Женнет - багъдай жагъай цукъ яз,
Жейрани!

Ни къакъудна а зи тілавус,
иқтакъваз?
На кайиди Мирзед рикл я, Жейрани!

Ви милайим гъар са лишан я
заз рагъ,
Женнет - багъ я, лагъайта за,
жеч гунағъ,

Вуч хъел аваз, на зун кана,
Сад Аллагъ!
Са ажайиб малаик яз, Жейрани!

Залум умъур, авунач на заз
инсаф!
Муғъубатдин акуна зи чулау цав.
А зи хура ви тівар хъана цун ялав,

Зун вахъ ажуз са фелек яз,
Жейрани!

Жедан инсан, иқт инсандинхъ
магърум яз?
А жейранди вич чирна заз,
ханум яз!

Дагъустанли, ви дерт жед ваз
зулум яз!
Амач, ам ви ракъин экв яз,
Жейрани!

Лагъ, вун вуж я?

Лагъ, вун вуж я, залан дерт зав
агудай,

Иқт хабарсуз зи секин рикл
къакъудай!

Хъух зи мугъман, залай гъижран
алудай!

Лагъ, вучиз на сефил тазва а зи рикл?

Ша, бес хурай вакай дерин
фириар,

За, ваз течиз, теснифаза шириар.

Ша, тежен чун муғъубатдин
есира,

Лагъ, вучиз на сефил тазва а зи рикл?

Килигзава зун ярғыл тир
мензилдиз,

Гъикъван жеда вун тақваз,
иқт сефилдиз.

Къахчуз тазмач на зав нефес
секиндиз,

Лагъ, вучиз на сефил тазва а зи рикл?

Хүпі багъя я къе Мирзедиз
ви къимет!

Лагъ, вучиз на сефил тазва а зи рикл?

Дагъустан

Бахтул умъур зи мурад я
ви чилел!

Чан зи хайи диде - ватан,
Дагъустан..

Кланда риклиз гъар са дагъдин
тик синел

Ви меҳъериз, зе на майдан,
Дагъустан!

Хүпі гүрчег я ви дагъларин тіблат,

Чар булахар, тілдиз дарман

Ричал яд!

Сулак, Самур, гъульукъ ийиз
гъерекат,

Лезгиятдин машгүр макан
Дагъустан!

Ви яр-емиш ажеб дадлу ширин я!

Рехи Каспий, ваз килигиз секин я,

Дагъви элдик нұкьсан кутун

четин я,

Жеч алемда ахътин хизан,
Дагъустан!

Зи Дагъустан, зи намус я
заз масан!

Дагъустанли, ам ви хва я,
вал гъейран!

Къисмет тахъуй зи дагъвийриз

юғ залан!

А ви чилел хъуй шад девран,
Дагъустан!

Эйзудин САЙДУМОВ

Кайи риклер

Ашуқ хъанва ярдал сархуш,
Чар булахдал ша жен гуруыш.

Дин

Зуль-Хиджа вацран къиметлувал

Агъмед МАГЬМУДОВ

Дагъустандин Муфтиятдин пресс-къуллугъди хабар гузайвал, 3-августдилай Зуль-Хиджа варз алуънава. Мусурманар патал адахъ еке важибувал ава. И варз, бязи краарл гълттайла, къадгъя эцигнавайбурука сад я. Мисал яз, Аллагъди Зуль-Хиджа вацран дявеяр тухун къадагъа авунва.

Пак хънинрад малум жезвайвал, вацран сифтегълан цүд йикъахъ иллаки еке къиметлувал ава. Жабира агақарарайвал, Мугъаммад Пайгъамбарди икъл лагъана: “И дульниядин винел виридалайн лайхху йикъар Зуль-Хиджа вацран сифтегълан цүд югъя”. И гъадисиз баянтар ганвай диндин алым Ибн Хаджар Аль-Аскаляниди “Фатх Аль-Бари” ктабда кхъизва: “И вацран сифтегълан цүд йикъахъ чехи дережа хънин себеб ийкъара Аллагъди икрам авунин виридалайн къетен адетар сад авунихъ галаз алакъалу я: кап! (суварин кап!), сив хүн, садакъа гун, гъаждал фин. Икрам авунин и адетар санал къилиз акъудавай маса йикъар мад авач”.

“Лезги газетда” диндин пак хънинар жезва. Гъавиляй ам чиркин чайрал гадарун къадагъа я.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Милливили агуудзава

Малум хъайвал, алай вахтунда Краснодардин краида 5 агъзурдалай гзаф лезгияр яшамиш жезва. Ватанэгълиири милливал хънин макъсаддалди жуъреба-жуъре мярекатар, шадвилин суварар санал тешкизаша. Мукъвара зун ихтиян хъсан къвалахик къиль кутавайбурука сад тир Ярагъмедин Алаудинович ЯРАГЪМЕДОВАХЪ галаз таниш хъана.

Ам 1952-йисуз Къасумхуррел дидедиз хъана. 1969-йисуз хай хуърун 1-нумрадин мектеб ва 1972-йисуз Дагъустандин политехнический техникум къутягъна. Ватанэгълиди вичин зегъметдин рехъ 1969-йисуз Къасумхуррун консервийрин заводда цехдин фялевиле къвалахунилай башламишина.

1975-йисуз ам къисметди Адыгея республикадиз акъудна. Я.Ярагъмирова “Юриспруденция” пешедай Кубандин тъкуматдин университет къутягъна. Адакай Адыгея республикадин Тахтамукайский райондин къилин сад лагъай заместитель хъана. Я.Ярагъмирова къвалахай вахтунда хейлин цийи мектебар, аялрин бахчаяр эцигна, эменин тимил авайбурун, етим аялрин яшайишдин месэлэйрэй гъялна, жегылрин сиясат вилик фена. Экономикадин, яшайишдин ва меденитдин хилерай Тахтамукайский район Адыгеядин вилик фенвай район хъиз машгъур хъана. Арадал атай не-тижайрик жавабдарвилелди, гъакысагъвилелди къвалах къилиз акъудунин ерияр хас тир Ярагъмедин пайни ква. Гъавиляй ада амадагрин, агъалийрин патайни гъуьрмет къазанмишнава.

2007-2012-йисара чи ватанэгълиди Краснодар шегъердин Рагъакъидай патан округдин администрациядин къилин заме-

ститель яз къвалахна. 2012-йисан мартдилай ам мад идалай вилик къвалахай къуллугъдал - Тахтамукайский райондин къилин сад лагъай заместителвиле тайнар хъувуна. Санлай къачурла, ада саки 40-йисуз муниципальный къуллугъ къилиз акъуднава.

Алай вахтунда ял язваватлани, милливал хънин карда ада датлана зегъмет чугавзва. Халкъарин арада дуствал мягъкемарунин месэлэйрэй ада гъямша дикъет гузва. Милли диаспорайрин арада авай алакъаяр гъевнешарунин къвалах тухуза. Ада Краснодарский крайдин ва Адыгея Республикадин лезгийрин жемиятдин тешкилатдин председательвал ийиз гзаф йисар я. Намуслувилелди гъкуматдин ва муниципальный къуллугъ къилиз акъуднай Ярагъмедин Алаудинович са шумуд сеферда Дагъустандин президентдин, Адыгеядин гъкуматдин Советдин-Хаседин, Тахтамукайский райондин, Краснодар шегъердин администрацийрин гъуьрметдин грамотайралди ва маса шабаърлди къейднава.

Милли адетар хънин, садасадаз къумекар гунин, дуствалин алакъаяр мягъкемарунин мураддалди 1999-йисуз Я. Ярагъмирова Краснодардин крайдин лезгийрин тешкилат арадал гъана.

“Са жерге ватанпересрихъ галаз санал чна ина гъар 40-йисуз Яран сувар ва маса шадвилен мярекатар къиль тухуза, жуван миллетдин викилар сад-садав агуудзава”, - лугъуза ватанэгълиди.

лугъ я. Адат яз, акулайрин бедендин ярѓивал 4,6-4,9 метрдикай ибарат я, бязи вахтара гъатта 5 метрдилайни ярѓибур душуш жезва. Заланвал 680-1100 килограмм къван жеда.

Океанда акулайр 70-ийисалай тимил тушиз яшамиш жезва. Туънин еринда абуру цин гъвечи гъйванар, балугъар, шкъунтар, цин хъалхъас хъипер, къушар ишлемишава. Лачу акулайр терг хъунин сергъятдин агаънава - исядта амайбурун къадар 3500-далай тимил я.

Бязи чешмейри къейдзлавайвал, лачу акулайрин яшайиш бес къадарда ахтармишнава. Мукъу акулайрлай тафаватлу яз, туън жагъурунин мураддалди “лацубуру” мукъвал-мукъвал, цаяй къиль акъудда, къуд патахъ вил вегъеда. Цай къиль акъудайла, абуруз маса гъйванрин ни чугваз реъят жезва.

Кvez чидани?

Йиртижи балугъ

Гзаф хаталу ва инсафсуз гъйванрийк сад лачу акула я. Адал душуш хъай гъйвандин ва я инсандин къутармиш жедай мумкинвал саки амуъда. Инсан патал виридалайн гзаф лачу акула хаталу яз гъисабаза. Гъавиляй адаа бязи вахтара инсанар недай акула лугъуза. Кеферпата Муркадин океан квачиз, амай вири океанра и гъйван яшамиш жезва. Ам лап зурба йиртижи ба-

Дульнияды

Италияди къумек теклифна

Италиядин премьер-министр Джузеппе Контиди Сибирда ва Дальний Востокда тамар кунихъ галаз алакъалу яз вичин къайгъударвал малумаруналди, Россиядиз цаяр хкадарун патал къумек теклифна. Идакай Контиди вичин Twitter-да хабар гузва.

“Сибирда цаяр кунихъ галаз алакъалу яз арадал атанвай мусибатдин вакъиаяр себеб яз за Россиядиз ватандашар хувин рекъяй чи департаментдин къве Canadair самолет теклифна. За гъалар хъсанвилыхъ дегиши хъуник умуд кутазва”, - къхъенва Контиди.

Россиядии Контидин теклифдин гъакъиндай гъелелиг са баянни ганвач. Къейдзлавайвал, Россиядия цай къунвай тамун майданар пуд миллион гектардикай ибарат я. Вад региона четин гъалар арадал атанва. МЧС-дин делилралди, августдин сифте йикъара Бурятия, Якутия республикайрин, Иркутскдин областдин, Забайкалдин ва Красноярскдин крайрин инсанар яшамиш жезвай 618 чада гум ѡътнавай. Бязи регионар искуственый жуъреда арадал гъанвай марфадин къумекдалди цаяр хкадарунин серенжемар къиле фена. Силисдин комитетди ва Генпрокуратурати цай къунин себеб ахтармишдайвал я.

Трампан патав фида

Украинадин президент В. Зеленскийди вич США-дин президент Д. Трампахъ галаз гуърьшиш жедайдакай малумарна. Улькведин къилин гафар “Интерфакс-Украина” чешмеди раижна.

Зеленскийдиз зулун вахтунда США-дин меркездиз фида ният ава. “Трампахъ галаз сентябрдиз Вашингтонда гуърьш къиле фин лазим я”, - лагъана Украинар рөйбери.

Июлдин эхирра Зеленскийди Белоруссиядин президент А. Лукашенкоин теклиф къабулайдакайни хабар ганай. Къунши улькведин фида нюгъя ва теклифунин себеб гъелелиг малум туш.

Августдин гъавадикай

Россиядии гзаф регионар августдин ваца гъавадин чимивал адетдиндай агъуз аватда. “lenta.ru” чешмеди хабар гузайвал, идан гъакъиндай Россиядии Гидрометцентртадин яргъал муддатдин гъавадикай хабарар гунин отделдин заведующий В. Тищенкоиди малумарна.

“Центральный федеральный округа, Кефердини-Рагъакъидай патан гзаф регионар ва Кыблепатан округдин кеферпата августдин сифте къилера гъава са къадарда рекъида, гъуънлай гъамишан къайдадин гъава давам хъжеда”, - къейдна пешекарди.

Лугъун хъи, Москва патал йикъан чимивилн норма 24 градус я. Бязи чайра чимивилн дережа агъуз аватдатлани, Ямало-Ненецкий ва Ханты-Мансийскдин автономный округа, Сибирда, Бурятиядай адетдиндай артух чимивал жеда. Адалайни гъеъри, Крымда ва Краснодардин краида адетдин къайдадин чимивал хъуник хабар гузва.

Метеобюродин къилин пешекар Т. Поздняковадин гафарай, арадал атанвай вакъиаяр дульнияды санлай гъавадин шартлар дегиши хъунихъ галаз алакъалу я.

Сабур къутягъ хъана

Туъкиядин президент Р. Т. Эрдогана Сирияди женгинин цийи гъерекат къиле тухуз гъазур тирдакай малумарна. Адан гафар “Reuters” чешмеди раижнава.

“Чун Африндиз, Жераблусдиз ва Аль-Бабдиз гъаъна. Гила чун Евфрат вацувай шаркъ патахъ фида. Чи улькведин ийизвай гъужумрин вилик чавай архайнинвални секинвал хувъ жеда”, - лагъана улькведин къили. Эрдогана алава хъувурвал, Туъкиядин терефди вичин планрикай Россиядизни США-дин хабар ганва.

Июлдин эхирда Туъкиядиз Сириядал гъужум ийиз къланзлавайдакай малумарнай. Анкаради Сириядин регионар хатасузвилн зона арадал гъунин рекъяй Вашингтондихъ галаз субъетар гзаф къилье тухвана, гила Анкаради улькведин сабур акъалтнавайдакай къейднава.

Туъкияди Сириядин курдрин “Демократиян союз” ва абурун яракълу “Халъдин вичи-вич оборона ийидай дестяяр” къуруулушдин векилар террористрин жергедай яз гъисабаза. Абуру Сириядин кеферпата районрал гъужчывал тухуза, адет яз, абуруз США-ди къумек гузва.

2018-йисан сифте къилера Туъкияди Сириядин Афринда курдрин дестяйриз акси яз “Зейтундин хел” тъвар алаз женгинин гъерекат къиле тухунин гъакъиндай лагъанай. Нетижада район дяведалди туркверин къушуни къуна.

Вилик пад къуна

Москадин областдин Люберцы шегъердин полициядин къуллугъчири шаурма патал чур хъанвай яз гъазурздавай цехдин къвалахдин вилик пад къуна. Идакай “ТАСС”-дин чешмеди хабар гузва.

“Люберецкий райондин Октябрьский поселокда Росгвардиядин къуллугъчири къвалахздавакай полицияди недай сурсерт гъазурздавай цехдин къвалах ахтармишнин серенжем къилье тухвана. Михъивал хън тийизвай шартлар цехда Юкъван Азиядай тир 19 агъали яшамишни жезвай, ана нубатради къвалахни ийизвай. Абурукай 16 касдиз къанундади РФ-дин мулкара хъунин къвалахздавай ихтияр авачир”, - лагъана Подмосковьеедин полициядин пресс-къуллугъдин начальники.

Ахтармишнин нетижада вахт алатуниди чур хъанвай вечен як хъенвайди ва михъивилеради гъужчывал аувунин жигъетдай са жерге къайдасувилериз рехъ ганвайди дузыдал акъудна. Тайнарайвал, цехда гъазурздавай затлар Москвадин областдин шаурма гъазурдай чайкрайр агақарзавай.

Къанунсуздаказ къвалахздавай къецепатан улькведин агъалийриз талукъ яз 16 административный протокол тукъурунна. Москвадай тир 45-йисан яшда авай агъалидиз талукъ яз РФ-дин УК-дин “Къанунсуз миграция тешкилун” статьядай уголовный дело къарагъарна. Алай вахтунда як гъазурздавай цехдин къвалах акъвазнава.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

понедельник, 12 августа

РГВК

- 06.50 «Заряжайся!» 6+
 07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
 08.10 «Заряжайся!» 6+
 08.20 «Здравствуй, мир!»
 08.55 «Заряжайся!» 6+
 09.05 Д/с «Мастер путешествий»
 09.35 X/ф «Конец Чирвы-Козыря»
 11.05 Д/ф «Дети Зады»
 11.25 «Служба Родине»
 11.50 «Годекан» 6+
 12.25 Д/ф «Язык орнамента»
 12.55 «Человек и право»
 14.05 «Арт-клуб»
 14.30 X/ф «Двенадцатая ночь»
 16.10 Мультфильм
 16.30 Время новостей Дагестана
 16.50 X/ф «Здравствуйте, я ваша тутя!»
 18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»

- 19.30 Время новостей Дагестана
 20.00 Д/ф «Горянка, покорившая небо»
 20.20 «PRO-Med»
 21.05 «Дагестан туристический» 6+
 21.25 «Учимся побеждать»
 21.45 Д/ф «Дагестан. Путь от прошлого к настоящему»
 22.30 Время новостей Дагестана
 23.00 Д/ф «Ахтынская крепость»
 23.20 «Глобальная сеть»
 23.55 Д/ф «Такие, как мы» 1 с.
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»
 01.35 Т/с «Репортеры»
 02.30 «Учимся побеждать»
 02.45 X/ф «Газовый свет»
 04.35 Передача на табасаранском языке «Мил»

ПЕРВЫЙ

- 05.00 «Доброе утро». 09.00 Новости.
 09.25 «Доброе утро». 10.55 «Модный приговор».
 10.55 «Жить здорово!». 12.00 Новости.
 12.15 «Время покажет».. 15.00 Новости.
 15.15 «Давай поженимся!»
 16.00 «Мужское/Женское»..
 17.00 «Время покажет».. 18.00 Вечерние новости.
 18.25 «Время покажет».. 19.00 «Пусть говорят»..
 19.50 «Местное время». 21.00 «Время».
 21.30 Т/с «Экспроприатор»..
 23.30 «Эксплозив» с Д. Борисовым.
 01.10 «Время покажет».. 03.00 Новости.
 03.05 «Время покажет»..

РОССИЯ 1

- 11:25, 14.25, 17.00, 20.45
 Местное время.
 Вести-Дагестан
 18.00 Акценты.
 05.00 «Утро России». 09.00 «Вести».
 09.25 «Утро России». 10.00 «Сегодня».
 11.00 «Вести». 12.00 «Местное время».
 11.45 «Судьба человека». 12.15 «Время покажет»..
 12.25 «Вести». 13.00 «Сегодня».
 13.25 «Чрезвычайное происшествие».
 14.00 Т/с «Шеф». 14.45 «Кто против?»
 14.45 «Кто против?» 15.00 «Вести».
 15.15 «Давай поженимся!»
 16.00 «Мужское/Женское»..
 17.00 «Время покажет».. 18.00 Вечерние новости.
 18.25 «Время покажет».. 19.00 «Пусть говорят»..
 19.50 «Местное время». 21.00 «Время».
 21.30 Т/с «Экспроприатор»..
 23.30 «Семейные тайны» с Т. Еремеевым.
 00.30 «Время покажет».. 01.00 «Время покажет»..
 01.00 Передача на лакском языке «Альчи ва альгу»

НТВ

- 05.15 Т/с «Кодекс чести». (16+).
 06.00 «Утро. Самое лучшее». (16+).
 08.05 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 10.00 «Сегодня».
 12.00 «Местное время».
 12.25 «Судьба человека». 13.00 «Сегодня».
 13.25 «Чрезвычайное происшествие».
 14.00 Т/с «Шеф». 14.45 «Кто против?»
 14.45 «Кто против?» 15.00 «Вести».
 15.15 «Давай поженимся!»
 16.00 Т/с «Шеф». 17.00 «Вести».
 17.25 «Андрей Малахов». 18.00 Вечерние новости.
 18.25 «Время покажет».. 19.00 «Пусть говорят»..
 19.50 «Местное время». 20.00 «Вести».
 20.45 «Местное время». 21.00 Т/с «Рая знает все!»
 20.00 Т/с «Доктор Рихтер» 00.00 Т/с «Доктор Рихтер»
 03.00 Новости. 01.10 Т/с «Паутина».
 03.05 «Время покажет».. 03.05 «Их нравы».

ДОМАШНИЙ

- 06.30 «6 кадров». (16+).
 06.35 «Удачная покупка».
 06.45 «Почему он меня бросил?» (16+).
 07.45 «По делам несовершеннолетних». (16+).
 08.45 «Давай разведемся!»
 09.45 «Тест на отцовство». (16+).
 10.45 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 12.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 14.50 Комедия «Отчаянный домохозяин». (16+).
 19.00 Т/с «Тест на беременность». (16+).
 23.35 Т/с «Любимая учительница». (Украина).
 01.30 «Крутые вещи». (16+).
 01.45 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 03.35 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 05.00 «Тест на отцовство». (16+).
 05.45 «Домашняя кухня». (16+).
 06.10 «6 кадров». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 06.00 «Настроение». 08.00 X/ф «Меж высоких хлебов».
 08.40 X/ф «Государственный преступник».
 11.30 «События».
 11.50 Т/с «Она написала убийство».
 13.40 «Мой герой. Николай Растрогуев».
 14.30 «События».
 14.50 «Город новостей».
 15.05 Т/с «Отец Браун».
 17.00 «Естественный отбор».
 17.50 «События».
 18.20 Т/с «Женщина в беде 3».
 20.05 Т/с «Вскрытие покажет».
 22.00 «События».
 22.30 «Красные звезды Германии».
 23.05 «Знак качества».
 00.00 «События. 25-й час».
 00.35 «Петровка, 38».
 00.55 «Хроники московского быта. Пропал с экрана».
 01.10 Д/с «Истребители 2-й мировой войны».
 20.00 Д/с «Загадки века».
 21.50 Новости дня.
 22.00 Д/с «Загадки века».
 23.00 Танковый биатлон-2019. Полуфинал I группы.
 01.00 Д/ф «Стихия вооружений: Воздух».
 01.30 X/ф «Балтийское небо».

ЗВЕЗДА

- 05.50 X/ф «Особо опасные...»
 07.25 Т/с «Чкалов».
 08.00 Новости дня.
 08.20 Т/с «Чкалов».
 10.00 Дневник АрМИ-2019.
 10.20 Т/с «Чкалов».
 12.40 Т/с «Чкалов».
 13.00 Новости дня.
 13.15 Т/с «Чкалов».
 14.00 Военные новости.
 14.05 Т/с «Чкалов».
 18.00 Новости дня.
 18.35 Дневник АрМИ-2019.
 19.10 Д/с «Истребители 2-й мировой войны».
 20.00 Д/с «Загадки века».
 21.50 Новости дня.
 22.00 Д/с «Загадки века».
 23.00 Танковый биатлон-2019. Полуфинал I группы.
 01.20 Т/с «Лето волков».
 13.00 Новости дня.
 13.15 Т/с «Лето волков».
 14.00 Военные новости.
 14.05 Т/с «Лето волков».
 18.00 Новости дня.
 18.35 Дневник АрМИ-2019.
 19.10 Д/с «Истребители 2-й мировой войны».
 20.00 «Улица из прошлого». Александр I.
 20.55 «Улица из прошлого».
 21.50 Новости дня.
 22.00 «Улица из прошлого».
 23.00 Танковый биатлон-2019. Полуфинал II группы.
 01.00 X/ф «Назначаешься внучкой».
 04.55 «Хроника победы».

вторник, 13 августа

РГВК

- 06.50 «Заряжайся!»
 07.00 Время новостей Дагестана
 07.20 Передача на табасаранском языке «Мил»
 08.00 «Заряжайся!» 6+
 08.30 Время новостей Дагестана
 08.50 «Заряжайся!» 6+
 08.55 Д/с «Мастер путешествий»
 09.25 X/ф «Небесные ласточки»
 11.45 «PRO-Med»
 12.30 Время новостей Дагестана
 12.50 «Дагестан туристический» 6+
 13.10 В/ф «Дагестан. Путь от прошлого к настоящему»
 13.55 Д/с «Органическое земледелие»
 14.30 Время новостей Дагестана

- 14.50 X/ф «Избраннык судьбы»
 16.30 Время новостей Дагестана
 09.25 «Доброе утро». 10.55 «Модный приговор».
 10.55 «Жить здорово!». 12.00 Новости.
 12.15 «Время покажет».. 15.00 Новости.
 20.00 Время новостей. Махачкала
 20.20 «Подробности»
 20.45 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни»
 21.50 «Человек и вера»
 22.30 Время новостей Дагестана
 23.00 Время новостей. Махачкала
 23.20 «Уход зрения»
 23.50 Д/ф «Такие, как мы» 2 с.
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Передача на лакском языке «Альчи ва альгу»

ПЕРВЫЙ

- 05.00 «Доброе утро». 09.00 Новости.
 09.25 «Доброе утро». 10.55 «Модный приговор».
 10.55 «Жить здорово!». 12.00 Новости.
 12.15 «Время покажет».. 15.00 Новости.
 15.15 «Давай поженимся!»
 16.00 «Мужское/Женское»..
 17.00 «Время покажет».. 18.00 Вечерние новости.
 18.25 «Время покажет».. 19.00 «Пусть говорят»..
 19.50 «Местное время». 21.00 «Время».
 21.30 Т/с «Экспроприатор»..
 23.30 «Семейные тайны» с Т. Еремеевым.
 00.30 «Время покажет».. 01.00 «Время покажет»..
 01.00 Передача на лакском языке «Альчи ва альгу»

РОССИЯ 1

- 11:25, 14.25, 17.00, 20.45
 Вести-Дагестан
 09.00 Канал «Даграна-ланы»
 17.25 Возвращение. 9-я серия.
 18.15 Вспоминания 99-й. Ботлих
 05.00 «Утро России». 09.00 «Вести».
 09.25 «Утро России». 10.00 «Сегодня».
 11.00 «Вести». 12.00 «Местное время».
 11.45 «Судьба человека». 12.15 «Время покажет»..
 12.25 «Вести». 13.00 «Сегодня».
 13.25 «Чрезвычайное происшествие».
 14.00 Т/с «Шеф». 14.45 «Кто против?»
 14.45 «Кто против?» 15.00 «Вести».
 15.15 «Давай поженимся!»
 16.00 «Мужское/Женское»..
 17.00 «Время покажет».. 18.00 Вечерние новости.
 18.25 «Время покажет».. 19.00 «Пусть говорят»..
 19.50 «Местное время». 20.00 «Вести».
 20.45 «Местное время». 21.00 Т/с «Рая знает все!»
 20.00 Т/с «Доктор Рихтер» 00.00 Т/с «Доктор Рихтер»
 03.00 Новости. 01.10 Т/с «Паутина».
 03.05 «Время покажет».. 03.05 «Их нравы».

НТВ

- 05.15 Т/с «Кодекс чести». (16+).
 06.00 «Утро. Самое лучшее». (16+).
 08.05 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 10.00 «Сегодня».
 12.00 «Местное время».
 12.25 «Судьба человека». 13.00 «Сегодня».
 13.25 «Чрезвычайное происшествие».
 14.00 Т/с «Шеф». 14.45 «Кто против?»
 14.45 «Кто против?» 15.00 «Вести».
 15.15 «Давай поженимся!»
 16.00 Т/с «Шеф». 17.00 «Вести».
 17.25 «Андрей Малахов». 18.00 Вечерние новости.
 18.25 «Время покажет».. 19.00 «Пусть говорят»..
 19.50 «Местное время». 20.00 «Вести».
 20.45 «Местное время». 21.00 Т/с «Рая знает все!»
 20.00 Т/с «Доктор Рихтер» 00.00 Т/с «Доктор Рихтер»
 03.00 Новости. 01.10 Т/с «Паутина».
 03.05 «Время покажет».. 03.05 «Их нравы».

ДОМАШНИЙ

- 06.30 «6 кадров». (16+).
 06.35 «Удачная покупка».
 06.45 «Почему он меня бросил?» (16+).
 07.45 «По делам несовершеннолетних». (16+).
 08.45 «Давай разведемся!»
 09.45 «Тест на отцовство». (16+).
 10.45 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 12.50 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 14.30 Т/с «Тест на беременность». (16+).
 16.35 Т/с «Любимая учительница». (16+).
 01.25 «Крутые вещи». (16+).
 01.40 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 03.00 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 04.40 «Тест на отцовство». (16+).
 05.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
 06.15 «6 кадров». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 06.00 «Настроение». 08.10 «Ералаш».
 08.30 «Ночной патруль».
 10.30 Д/ф «Екатерина Вильямса». На что способна любовь».
 11.30 «События».
 11.50 Т/с «Она написала убийство».
 13.40 «Мой герой. Михаил Шемякин».
 14.30 «События».
 14.50 «Город новостей».
 15.05 Т/с «Отец Браун».
 16.55 «Естественный отбор».
 17.50 «События».
 18.20 Т/с «Женщина в беде 3».
 20.05 Т/с «Вскрытие показает».
 22.00 «События».
 22.30 «Осторожно, мошенники! Алчный управдом».
 23.05 «Предчувствие смерти».
 00.00 «События. 25-й час».
 00.35 «Петровка, 38».
 01.00 X/ф «Назначаешься внучкой».
 04.55 «Хроника победы».

ЗВЕЗДА

- 06.05 X/ф «Ждите связного».
 07.35 X/ф «Меченый отом».
 08.00 Новости дня.
 08.20 X/ф «

ПЯТНИЦА, 16 августа**РГВК**

- 06.45 «Заряжайся!» 6+
 07.00 Новости Дагестана
 07.20 Передача на аварском языке «Паданги гамалги заманги»
 07.55 «Заряжайся!» 6+
 08.10 Мультифильм
 08.30 Новости Дагестана
 08.50 «Заряжайся!» 6+
 09.00 X/f «Воздух Парижа»
 10.55 «На виду»
 11.30 «Пятничная проповедь» Прямая трансляция с центральной Джума-мечети г. Махачкала
 12.00 «Вернисаж» 6+
 12.30 Новости Дагестана
 12.55 «Агросектор»
 13.25 Д/с «Секреты бабушкиного сундука»
 13.55 Д/с «Органическое земледелие»

ПЕРВЫЙ

- 14.30 Новости Дагестана
 14.55 X/f «С любимыми не расставайтесь»
 16.30 Новости Дагестана
 16.55 «За скобками»
 17.00 X/f «Школьный вальс»
 18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлыр гете, хальк гетмес»
 19.30 Время новостей Дагестана
 20.00 Время новостей. Махачкала
 20.20 «За скобками»
 20.25 «Подробности»
 20.50 «На виду. Спорт»
 21.25 «Молодежный микс»
 21.45 «История Дагестана в лицах» Князь Барятинский
 22.30 Новости Дагестана
 23.00 Новости Дагестана
 23.20 «За скобками»
 23.25 Д/с «Затерянные миры»
 03.35 «Наедине со всеми»

РОССИЯ 1

- 05.00 «Доброе утро». 09.00 Новости.
 09.25 «Доброе утро». 09.55 «Модный приговор».
 10.55 «Жить здорово!». 12.00 Новости.
 12.15 «Время покажет». 15.00 Новости.
 15.15 «Давай поженимся!». 16.00 «Мужское/Женское».
 17.00 «Время покажет». 18.00 Вечерние новости.
 18.25 «Время покажет». 18.50 «На самом деле».
 19.50 Телеприглашение «Поле чудес».
 21.00 «Время». 21.30 Международный музыкальный фестиваль «Хара».
 21.45 «История Дагестана в лицах» Князь Барятинский
 23.55 «Вечерний Ургант»..
 00.50 «Пьер Ришар. Белый клону». (12+).
 01.40 Комедия «Бенни и Джун». (12+).
 03.35 «Наедине со всеми».

НТВ

- 11:25, 14.25, 17.00, 20.45 «Местное время. Вести-Дагестан»
 17.25 Мир Вашему дому.
 17.45 Д/ф «Жаркое лето 99-го»
 05.00 «Утро России». 09.00 «Вести».
 09.25 «Утро России». 09.55 «О самом главном»
 11.00 «Вести». 11.25 «Вести». Местное время.
 11.45 «Судьба человека». 12.50 «60 минут».
 14.00 «Вести». 14.25 «Местное время. Кто против?»
 17.00 «Местное время. Андрей Малахов».
 18.50 «60 минут». 20.00 «Вести».
 20.45 «Местное время. Конец света». 21.00 X/f «Куда уходят дожди».
 01.00 X/f «Один на всех».

ДОМАШНИЙ

- 06.30 «6 кадров». (16+). 06.45 «Удачная покупка».
 06.55 «Почему он меня бросил?» (16+).
 07.55 «По делам несовершеннолетних». (16+).
 08.55 «Давай разведемся!». 09.55 «Тест на отцовство».
 10.00 «Сегодня». 10.20 Т/с «Лесник». (16+).
 13.00 «Сегодня». 13.25 «Чрезвычайное происшествие».
 14.00 Т/с «Шеф. Новая жизнь». 14.25 Д/ф «Реальная мистика».
 16.00 «Сегодня». 16.25 Д/ф «Понять. Простить».
 19.00 «Сегодня». 19.40 Т/с «Шеф. Новая жизнь».
 22.30 X/f «Конец света». 00.10 Т/с «Свидетели».
 01.10 Д/ф «Понять. Простить».
 02.45 Д/ф «Реальная мистика».
 04.20 «Тест на отцовство».
 05.05 «По делам несовершеннолетних». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 06.00 «Настроение». 08.05 «Ералаш».
 08.30 Д/ф «Леонид Агутин. От своего я не отказываюсь».
 09.40 X/f «Туман рассеивается».
 11.30 «События». 11.55 X/f «Туман рассеивается».
 14.30 «События». 14.55 X/f «Дорогой мой человек».
 15.10 X/f «Туман рассеивается».
 17.45 X/f «Дорогой мой человек».
 20.00 «Опасный круиз».
 22.00 «События».
 22.35 «Приют комедиантов».
 00.30 Д/ф «Закулисные войны на эстраде».
 01.25 Д/ф «Кобачок» эпичастия.
 02.20 Д/ф «Из-под полы. Таинская империя дефицита».
 00.50 X/f «Акция».

ЗВЕЗДА

- 06.00 «Не факт!»
 06.30 Д/ф «Польский след».
 08.00 Новости дня.
 08.20 Д/ф «Польский след».
 08.55 Т/с «Под прикрытием».
 10.00 Дневник АрМИ-2019.
 10.20 Т/с «Под прикрытием».
 13.00 Новости дня.
 13.15 Т/с «Под прикрытием».
 14.00 Военные новости.
 14.05 Т/с «Под прикрытием».
 18.00 Новости дня.
 18.35 Дневник АрМИ-2019.
 18.55 Т/с «Под прикрытием».
 21.50 Новости дня.
 22.00 Т/с «Под прикрытием».
 00.50 X/f «Акция».

суббота, 17 августа**РГВК**

- 07.00 Новости Дагестана
 07.20 Передача на кумыкском языке «Заманлыр гете, хальк гетмес»
 07.55 Мультифильм
 08.30 Время новостей Дагестана
 08.50 X/f «Солдат Иван Бровкин»
 10.30 «Молодежный микс»
 10.50 «Русский музей детям» «Рисунок»
 11.20 «Мой малыш»
 11.50 «Подробности»
 12.15 «На виду. Спорт»
 12.45 Музыкальный спектакль «Чиполино»
 14.25 X/f «Метель»
 15.50 «Здравствуй, мир!»
 16.30 Время новостей Дагестана
 16.55 «Дежурная часть»
 18.25 Золотая коллекция

ПЕРВЫЙ

- 05.10 Т/с «Научи меня жить». 06.00 Новости.
 06.10 Т/с «Научи меня жить».
 07.15 X/f «Родная кровь». 09.00 «Играй, гармонь любимая!» (12+).
 09.45 «Дежурная часть».
 10.00 Новости.
 10.15 Людмила Гурченко. Карнавальная жизнь».
 20.10 «Мы народ российский. Дагестан многонациональный»
 19.55 Концерт «Музыкальный майдан»
 21.55 Д/ф «Кункинские мотивы»
 22.30 Время новостей Дагестана
 23.00 X/f «Чудак-человек»
 00.10 Д/ф «Дети Зады»
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар в инсанар»
 01.35 «Мой малыш»

РОССИЯ 1

- 08.40 «Местное время. Вести-Дагестан»
 11.20 «Местное время. Вести-Дагестан»
 05.00 «Утро России». Суббота.
 08.15 «По секрету всему свету».
 08.40 «Местное время. Суббота».
 09.20 «Пятеро на одногодии».
 10.10 «Сто к одному».
 11.00 «Вести».
 13.40 Людмила Гурченко. Карнавальная жизнь».
 18.00 «Кто хочет стать миллионером?» (12+).
 19.30 «Сегодня вечером»
 21.00 «Время».
 21.20 «Сегодня вечером»
 23.00 X/f «Большая игра».
 01.35 X/f «Синий бархат».
 03.50 «Про любовь».
 04.40 «Наедине со всеми»

НТВ

- 05.20 X/f «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона». «Сокровища Агры». (12+).
 08.00 «Сегодня».
 08.20 «Готовим с Алексеем Зиминим».
 08.50 «Кто в доме хозяин?» (12+).
 10.00 «Едим дома». 10.20 «Главная дорога».
 11.00 «Еда живая и мертвов». (12+).
 12.00 «Квартирный вопрос». 13.15 «Поедем, поедим!»
 14.00 «Своя игра».
 16.00 «Сегодня».
 16.20 «Следствие вели...» (16+).
 19.00 «Сегодня». 19.25 Т/с «Пес». (16+).
 00.50 «Квартирик НТВ у Маргулиса». Группа «Ноги свело». (16+).
 01.35 «Доменек Фейк». 01.55 Т/с «Паутина». (16+).

ДОМАШНИЙ

- 06.30 X/f «Удачная покупка». 06.45 «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона».
 07.15 Мелодрама «Спасибо за любовь». (16+).
 09.10 Мелодрама «Женская интуиция». (Украина). (16+).
 11.35 Мелодрама «Пропажа». (Украина). (16+).
 19.00 Мелодрама «Соловьево решение». (Украина). (16+).
 23.00 Мелодрама «Спасибо за любовь». (16+).
 01.05 Мелодрама «Женская интуиция». (16+).
 03.10 «Почему он меня бросил?» (16+).
 06.15 «6 кадров». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 06.10 X/f «Тревожный вылет». 07.30 X/f «Взрослые дети».
 09.00 Новости дня.
 09.15 «Легенды цирка с Э.Запашным».
 09.45 «Не факт!»
 10.15 «Улица из прошлого».
 11.05 Д/с «Загадки века».
 11.55 Д/с «Секретная папка». Зоя Тайна последней фотографии».
 13.00 Новости дня.
 13.15 Д/с «Артилерия 2-й мировой войны».
 16.30 Танковый биатлон-2019. Финал I группы.
 18.00 Новости дня.
 18.25 «Легенды армии».
 20.00 Церемония награждения и закрытия АрМИ-2019.
 22.00 X/f «Проект «Альфа».
 23.55 X/f «Французский попутчик».
 01.50 X/f «Просто Саша».
 03.05 X/f «Алье паруса».
 04.30 X/f «Взрослые дети».

ЗВЕЗДА

- 05.50 X/f «Алье паруса».
 07.30 X/f «Взрослые дети».
 09.00 Новости дня.
 09.15 «Легенды цирка с Э.Запашным».
 09.45 «Не факт!»
 10.15 «Улица из прошлого».
 11.05 Д/с «Загадки века».
 11.55 Д/с «Секретная папка». Зоя Тайна последней фотографии».
 13.00 Новости дня.
 13.15 Д/с «Артилерия 2-й мировой войны».
 16.30 Танковый биатлон-2019. Финал I группы.
 18.00 Новости дня.
 18.25 «Легенды армии».
 20.00 Церемония награждения и закрытия АрМИ-2019.
 22.00 X/f «Проект «Альфа».
 23.55 X/f «Французский попутчик».
 01.50 X/f «Просто Саша».
 03.05 X/f «Алье паруса».
 04.30 X/f «Взрослые дети».

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 18 августа**РГВК**

- 07.00 Время новостей Дагестана
 07.20 Передача на лезгинском языке «Вахтар в инсанар»
 08.00 «Мой малыш»
 08.30 Время новостей Дагестана
 08.50 X/f «Чудак-человек»
 10.05 Концерт «Музыкальный майдан»
 11.05 Д/ф «Кункинские мотивы»
 11.35 «Вернисаж» 6+
 11.55 Мультифильм
 12.10 «Здравствуй, мир!»
 12.45 «Дагестан туристи-ческий» 6+
 13.05 «Мастер спорта»
 14.05 «Арт-клуб»
 14.30 «Агросектор»
 15.00 X/f «Черемушки»

ПЕРВЫЙ

- 06.00 Новости.
 06.10 Т/с «Научи меня жить»..
 07.45 «Часовой» (12+).
 08.15 «Здоровье»..
 09.20 «Непутевые заметки» (12+).
 10.00 Новости.
 10.15 «Жизнь других».
 11.15 «Видели видео?»
 12.00 Новости.
 12.20 «Видели видео?»
 13.25 «Трагедия Фроси Бурлаковой» (12+).
 14.35 Комедия «Приходит завтра...»
 15.05 «Учимся побеждать»
 22.30 Время новостей Дагестана
 01.20 «Годекан» 6+
 01.45 X/f «Потасовка в Панаме»
 03.20 Закрытие IX Международного фестиваля «Горцы» 2019.

РОССИЯ 1

- 08.40 «Местное время. Вести-Дагестан»
 09.15 «Семейные каникулы».
 07.30 «Смехопанорама».
 08.00 «Утренняя почта».
 08.40 «Местное время. Воскресенье».
 09.20 «Когда все дома с Тимуром Кизяковым».
 10.10 «Сто к одному».
 11.00 «Вести».
 12.20 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым».
 01.00 «Действующие лица с Найлой Аскер-заде»
 02.00 X/f «Полет фантастии».
 23.40 X/f «Манчестер у моря» (18+).
 02.20 «Про любовь».
 03.55 Т/с «Гражданин начальник».

НТВ

- 05.10 X/f «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона».
 07.00 «Сегодня».
 08.20 «У нас выигрывают!»
 10.00 «Сегодня».
 10.20 «Первая передача».
 11.00 «Чудо техники».
 11.50 «Дачный ответ».
 13.00 «НашПотребНадзор» (16+).
 14.00 «Секрет на миллионы». Виктор Рыбин и Наталья Сенчукова.
 15.00 «Следствие вели...» (16+).
 19.00 «Сегодня».
 19.25 Т/с «Пес». (16+).
 00.50 «Квартирик НТВ у Маргулиса». Группа «Ноги свело». (16+).
 01.30 «Мелодрама «Женская интуиция» (16+).
 03.05 Т/с «Кодекс чести». (16+).

ДОМАШНИЙ

Чи ватандашар - гъар сана Хадисе Ачикгёз

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Интернетдин гегъенш майданар себеб яз чаз неинки Россиядик маса регионра, гъак яргъал ва мукъват тир къецепатан улквейра яшамиш жезвай чи ватандашрикай - къегъал рухвайрикайни рушаркай делилар, малуматар къачудай, къилиндини, абурухъ галаз чи амай ватанэгълияр - газет келзайвайбур танишардай мумкинвал жезва. Икъл, са тимил вахтар идалай вилик редакциядик къулугъичи Мурад Саидова зун интернетдин майданра вичин вил хълур "лезги ва къумук дувулар авай" рушакай хабардарна. Ингъе гила за күн адахъ - манидарвилин еке устадвал ва алакъунар авай рушахъ - галаз танишариз тади иизива. Вуж я ам?

Къенин макъаладин иgit руш Хадисе АЧИКГЁЗ (адаз лезги на къумук дувулар авай, Түркиядинни Бельгиядик манидар лугъузва) 1985-йисан 22-октябрьдик Бельгиядин Антверпендин патарив гвай Мол ше-гъерда дидедиз хъана. Хадиседин була - лезги, диде къумукъя я. Абурун хизан Түркиядин Сивас ше-гъердай Бельгиядик күч хъанай. Хизанды Хадиседилай гъе-йи, мад пуд аял-къве рушни са хва - Чехи жезва. "Хадисе" түрк чалал "дұышуыш" ва я "ара-дал атун", "Ачикгёз" лагъайта, "аяндарди", "муқъаятди" лагъай чал я.

Хадиседи рикъл хизивайвал, 5 йис тира-ла, гүзгүддин вилик акъвазна, гъиле къил эвядай рөгъ (микрофондин чқадал) къуна, ада вичин рикъл алай манияр тамамардай. Гъевчи вахтунда ам балкъанран алац чама-рунар авунин спортилай гъе-йи, музика-далын машгъул жезвай. Адан мурад вичикай манидар хъун тиртвани, пешекарвиледи музыкалади машгъул жез ада вичин 17 йис тамам хъайила башламишна. Им 2003-йис тир. Мол ше-гъерда юкъван дережадин пешекарвал къачудай школа ақылттарна ("еко-номика ва алай аямдин чалар" пешекарвал къачурдалай къулухъ), ада Хасселт ше-гъерда къилин школада келунар давамарна. Анах Хадиседи 2006-йисуз еке агалкъун-ралди ақылттарна. Хадиседиз 5 чал (түрк, голланд, инглис, француз ва немс) чизва.

2002-йисуз Хадиседи гүрчевилин кон-курсда гъалибвал къазанмишна, ам "Мисс Мол" тъварцис лайиху хъана. Амма гуль-гульнай ам моделлилак къерех хъана. Вичин умъур манидарвилыхъ галаз ала-къалу авун къетнана. Гъа икъл, 2003-йисуз руша "Идол" тъвар алай шоуда (Россиядик - "Стань звездой") иштираказва. Гъалибвал къазан-мишнанчтани, яни финалдиз ақъатнанчтани, рушан алакъунрзиз фикир тагана тунач. Сад лагъай мани кхъин патал адахъ галаз икъ-рар куттунна. Гъа икъл, 2004-йисан ноябрьдик адан сад лагъай сингл (са мани кхъенвай пластинка) ақъатна. Тамам са йисалай - сад лагъай альбом. Продюсерар тир Ив Гайларда ва Серж Рамаекерса Хадиседи тамамар-зай манийрин жуыре какахънавай (джаз-дин, соулдин, фанкдин ва рагъ экъечидай патан музыкадин таъсирдик квай) урбан-поп яз тайнарнава. Хадиседин манийрихъ Бельгиядик ва Түркиядик еке машгъурвал хъана. Альбом ақъатай 2005-йисуз манидар руша "Иисан виридалайни хъсан цийи артист" номинациядай 2-чка, идахъ галаз ала-къалу яз пулдин премия гузва. Хадиседин алакъунрикай виликдай адан хизан яша-миш хъайи Түркиядани хабар жезва. Адан альбомдиз мадни къимет гунин лишан яз, са мани түрк чалал таржума ийизва, клип тукъузырзва. 2006-йисан апрелдик Түркиядин Star TV каналди Хадиседиз "Идол" шоудиз ухшар авай "Popstar Turkiye" шоу тухун (ведущий) теклифзава. Телеведу-щидик еринда им рушан сад лагъай къива-лах тир. И шоу лагъайта, Түркиядик вири-далайни машгъурдай элкъувена. Гъар гъаф-теда ада 20 миллиондилай виниз инсанар телевизорин вилик къватизавай...

2006-йисан октябрьдик Хадиседиз сад лагъай премия гана. "Урбан" номинациядай

адахъ галаз сад хъиз и премиядиз лайиху хъайибурун жергеда машгъур манидар тир Кей Стайлс, Лека ва Брахимни авай. Хади-седи 42,9 % сесер къазанмишна.

2007-йисан декабрдик Хадиседи къвед лагъай альбомдин винел къвалахъзва. Аль-бом са шумуд улкведа, гъа гъисабдай яз Бельгиядик, Түркиядик, Франциядик ва Ита-лияда акъудазва. Адахъ галаз сад хъиз - A Good Kiss мани кхъенвай пластинки. Түркиядик и маниди еке машгъурвал къазанмишза. Түрк чалал таржума авур ва манидар Сезен Аксуди тамамарзавай и манидин ван клубра виридалайни гзаф къвезвай. 2008-йисуз Хадиседи къилдин манийрин са шумуд пластинка мадни кхъена, абуруни еке машгъурвал къазанмишна. Гъа и йисуз Хадиседиз Бельгиядик телевиде-нида къалахъ теклифна. Ам VTM каналдин X-Faktor шоудин къвед лагъай сезондин ве-душийвиле тайинара. Мадни и йисуз ада вичин рикъл фадлай авай мурад къилиз акъудун - Түркиядик машгъур манидар Тарка-нахъ галаз са сельнедал мани тамамарзунни къисмет хъана. Идалай гульгульниз ада машгъур мад са манидардихъ - Сердар Орта-чахъ галаз "Dusman" мани тамамарна. И мани Түркиядик ва адалай къе-зени лап машгъур-даз элкъувена. Хадиседиз вири дұньядай машгъур журналарин чирал вичин сүрет эци-гун теклифзава...

Гъеле 2006-йисуз Хадиседи Бельгиядик патай экъечай вичин дуст руш Кейт Райан Евровиденида гъалип тахъайла, вичи и кон-курсда гъич садрани иштиракдач лагъанай. Ятланы Хадиседи 2009-йисуз Москвада къиле фейи Евровиденида Түркиядик патай экъечунин мурад авайди раижна. Хадиседи конкурса тамамардай манидал вичи гульчизалавай. Ада гележегдин мани вич, музика, жуыре ва чал хъядай ихтияр авай. А чавуз Бельгиядик газетра чап авур са шумуд интервьюда руша вичиз Түркиядик патай экъечунин мурад авайди раижнай. Бельгиядик гзаф къадар наградая вичихъ авайди, Түркиядик и конкурс иллаки маш-гъур тирди къейднай. Гъа икъл, 2008-йисан декабрдик Хадиседи конкурса тамамар-дай манидин презентация хъана. 2009-йисуз Москвада къиле фейи Евровиденида Хадиседи 4-чка къуна. Машгъур манидар, продюсер, композитор, РФ-дин халкъдин артист Филипп Киркорова адан манидиз еке къимет ганай. А вахтунда иллаки чаз телевизоррай мукъвал-мукъвал ван къвезвай, вич инглис чалалди тамамарзавай Dum Tek Tek тъвар алай мани (ам "туңтвай" квайди ва гъа са вахтунда рикълиз хуш же-дайди, луғузырвал, рикълиз күжумдайди я) тамамарзавайди "лезги дувулар авай" руш я лагъана нин фикирдиз атанай?!

Хадиседин концертрин программа хей-лин варцар вилик кумаз тукъузырзва. Руша хиве къзвайвал, адан яратмишунриз Кристина Агилера, Джанет Джексон, Алисия Кейс, Мэрайя Кэри, Шакира хътин машгъур манидари, гъакъни түрк музикади таъсирна. Гастролрин ва манияр хъгинин арада амукъязавай азад вахт ада студияд мани-риз чалал кхъиз, фитнесдат машгъул жез, хизандихъ ва дустарихъ галаз санал акъуд-зва. Хадиседин чехи мурадрикай сад - вичи къазанмишай пулдин таътиарихъ школа эзигун я. Мадни адахъ гитарадал, фортепи-анодал къувъваз чириунин мурадарни ава...

Меденият

Спорт М.-С. Умаханован турнир

БОКС

Регина СЕМЕДОВА

нирди сағълам умъур кечирмишуниз таъсирз-вайди, халкъарин арада спортдин рекъял ала-къяр мадни мягъкемарзайвайди къейдна.

- Спортдин кесерлу и акъажунар къиле тухай вири девирда чи республикадиз дұньядик 40 улкведай тир спортсменар мугъман хъана. Турнирди хейлин спортсменериз шегъре рехъ ачухна. Гележегда абурукай дұньядик, Европадик чемпионаттин ва Олимпиададин къуғунрин гъалибчияр ва призёрап гзаф авай.

Турнир республикадин къиле авай касарин тъварунхъай тебрикдин гаф лугъуналди Дагъустандын Гүкуматдин Председателдин Сад ла-тый заместитель Анатолий Къарбова ачухна. Ада Мегъамед-Салам Умаханован экуз къамат рикъл күннин лишан яз адап тъварунхъай кесерлу турнир къиле тухуни Дагъустандын вири улкведин вилик адан лайихлувилериз къимет гун мад сеферда тестикиярзайвайди, тур-

либвилер къазанмишай хейлин спортсменар гъа-зурна. Къе абури вири и стадиондал къват! хъана. Абури чипин девлеттури тежирибадик са къадар сирер квезди чириз гъазур я. Ша чна вирида дүстүрледи абурун тереф хъун, - лагъана А. Се-лимова.

- Боксдин сувариз талук тир чехи мәрек-атар Москвада, Яру майдандал къиле физва. Санлай къачурла, Россиядик вири региони боксдин тийкъаз талук къе-зени иштиракзана. Дагъустанни сиғтеңбаурун жергеда ава. Чи республикадин тъвар-ван авай спортсменериз чун вири зарядка авун патал къват! нава. Заз и карда виридахъ агалкъунар хъана къланзана, - алхишина ада.

Сувар төбик авурбурун арада боксдин дұньядик чемпион, алай вахтунда Дагъустан-дин боксдин федерациядик къиле акъавзанавай чи ватандаш Альберт Селимовни авай.

- Дагъустан спортдин республика я. Ина

боксдин чехи күкүшриз жак хъай - Европадик,

дұньядик чемпион Тимур Гыйдалов, Россиядик лайиху тре-нер Нурипаша Талибова ва гзаф масабуру за-

рядка къиле тухвана.

"Дагъустандини" иштиракда

ВОЛЕЙБОЛ

Дагъустандын физический күлтүрудин ва спортдин министрводин сайтда хабар ганвайвал, волейболдай республикадин хъянавай команда-ди Россиядик командаирин арада къилин "Б" лигадин чемпионатдин цийи сезона иштиракда.

- Россиядик чемпионатда иштиракун патал волейболдай Дагъустандын хъянавай команда-дини малимартнава. И ийкъара тренерди команда-дади тренировкаяри къиле тухуниз талук мес-зляр веревирдна, - хабар гана командаидин къилин тренер Мегъамед Гайрбекова.

Адан гафарай мадни малум хъайвал, цийи сезона ачуудалди Дагъустандын волейболистри, адетдиз элкъувайвал, сифтедай Расул Гъам-затован экуз къаматдиз бахшнавай турнирда иштиракда. Ам алай йисан сентябрдик Махач-

калада, Е. Исинбаевдин тъварунхъай га-зурна. Гъа ина чи командаиди къвалин къуғунарни къиле туху-дайвал я.

- Алай вахтунин команда чадин спортсмен-рикай ибарат я. Асул гъисабдай яз ана Даггос-университетдин студентар къуғувада. Коман-дадиз школада келзайвай са шумуд аял гүнни планрик ква, жегъилар жезмай къван гзаф жел-бда. Чи командаидик кваз къилин "А" лигада къуғ-вай 3 касдилай гъе-йи, мад къвед Грозныйдин командада күннин патал хъфена. Эгер пулдин тақъаттар авайтла, абури чи командаада амукъун мумкин тир. Белки, гележегда абури хизиз алакъ-да, - къейдна М. Гайрбекова.

РИКЕЛ ХЖИН: пулдин тақъатрихъ галаз ала-къалу месзляр себеб яз аллатай сезона "Да-гъустан" командаидавай Россиядик къилин "А" лигадин чемпионатда къуғуваз хъаначир.

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядян, алакъадин ва массовый коммуникацийрин министерство

367018, Махачкала,
Насрутдиновн пр., 1 "а"

КЬИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ

Тел/Fax. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

**КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ**

К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

65-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ

65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА

65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ

65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ

65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА

65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ

65-00-62

КАССА

65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР

М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ

Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР

Р. РАМАЛДАНОВА

Газет йис 52 сеферда акъатзана
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гүзчилав авунин рекъяй Федеральны къулутъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрацидин нумра ПИ № ГУ 05-00420
Макъалай редакцияди түккүр къийзва.
Макъалай из рецензия гузач ва абур элкъвена вахкузач. Редакциядин макъалай рин авторин фикирар сад тахун мумкин я.
Газетда чап авун патал теклифнавай материалаара делилринг дульзилин ва керчевилин патахъяй жавабдаравл авторин чинин хиве гътгава.

**РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:**
367018, Махачкала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатони къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 15.30

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин къиче, б.

Тираж 6046

(Г) - Илишандик квай материалар
гъакъидих чапзавайбүр я.

(12) - Икъван яшар хъянвайбуру къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г. Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

Къурагъ райондин Гелхенрин хуъряй тир Дагъустандин халкъдин игит, "Дагюстор" ОАО-дин рөгъбер, технический илимрин кандидат, РД-дин лайхху эцигунардайди, "Эцигуни хиле лайхху вилерай" ордендин сагъиб Гъажи Ражабович ЖАБРАИЛОВА:

*Мертебаяр, къакъан
къалер...*

*Ви кархана машгүр я.
Хай халкъдиз къумекар гуз
Вун гъамиша гъазур я.*

*Гъавиляй ваз гъурмет ава,
Ваз баркалла лугъузва.
Вав чидай къван гъар
са касди
Дуствилин гъил вугузва.*

*Чандин сагъвал хъурай
къубан,
Къилелни рагъ ала хъурай!
Халкъдин арха, вун гъамиша
Чи далудих галаз хъурай!*

ВАЗ ПЕШЕКАРВИЛИН СУВАР - ЭЦИГУНАРДАЙДАН ЮГЪ РИКИИН СИДКИДАЙ МУБАРАКЗАВАЙ ДАГЪУСТАНДИН ХАЛКЪДИН АРТИСТ, "ДАГЪУСТАН" РГВК-ДА МИЛЛИ ЧИАЛАРАЛ КЫЛЕ ФИЗВАЙ ВЕЩАНИДИН ДИРЕКТОР, "ВАХТАР ВА ИНСАНАР" ПЕРЕДАЧАДИН АВТОР ВА АМ КЫЛЕ ТУХУЗВАЙ ИСАМУДИН АГЪМЕДОВ

Лезги халкъдин бажарагълу, къегъал хва, гафунин устад, РД-дин къенепатан къарин министерстводин ветеран, ругуд кътбдин автор, хъартасви Шагъвелед Шагъэмировичаз:

Играми Шагъвелед Шагъэмирович! Күн чаз хъсан инсан, вафалу дуст, гъурметту хизандин къил, хай чилхъ, чилахъ, халкъдихъ рикI кузвай халис ваттанперес яз чида. Күне гъакъисагъиледи зегъмет чуғаз баркалу умъур кыле тухузва.

Ши лагъайтIа, күне күб умъурдин 70 лагъай гад къаршиламишава. Берекатривни наиметрия ацIанвай бегъерлу гад. Чна квез баркаллу юбилей рикIин сидкъидай мубаракзана. Күб рикIевай экув вири къастаризни мурадиз дүньяя акурай. Квехъ, күб хизандихъ, мукъва-къилирхъ чандин сагъвал, руғъдин къубанвал хъурай! Күй виачу супра гъамиша наиметрия ацIайди, ван жесадай хабарарни анжасах шадбур хъурай! Мубаракрай юбилей! Күй абурун къадар мадни гзаф хъурай!

ДУСТАРИН ДЕСТЕ

Тарсарикай менфят Къачу

Гъасан Гъульсейнов,
Белиж поселок

Фад-фад дегиш жедай къилих авай Къулидиз юлдашрихъ галаз гъахъсуз чурызкар авун, муаллимрихъ галаз гъужетарун са къунайни тушир. Ада метлеблу, умъурда герек къведай, тербиядин тарсар кваз къадачир, за рафатриз веъз алахъдай...

- А. И. Крылован "Волк на пасарне" басня политикадин ва тербиядин жигъетдай къимет авай эсер я, - тестикъарна муаллимди ва алова яз Ватандин сад лагъай дяведикай (1812-йис) итиклик ихтилатарни авуна. - Чидач ман, муаллим, Ленин риклелай фенвайбурун фикирда Кутузов, Наполеон амульдатла, - тарсунин низам чурна, ихтиярни къачун тавуна, чакдилай жаваб гуда Къулиди.

Вахтар алатона. Къулиди мектеб ақылтарна. Чехи умъурда адан къилел винидихъ къалурна-

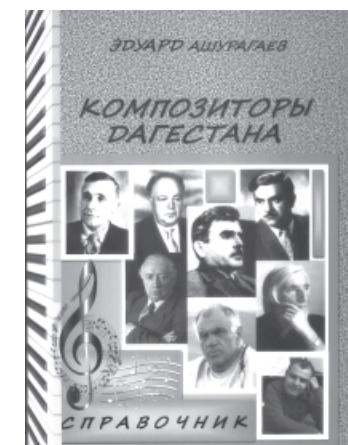
вай баснядиз ухшар дульшуш атана - ракъара тътна.

Сенгеррик (Хив район) физхквадай рекъель къарасдин мутьяла. И мукъъвелай инсанар, машинар, къучарзай ва масариз гъалзавай малар, лапагарни физва. Мукъварив элячидай маца улам гвач. Къулиди са къучебанин галаз, лапагар хквадай вахт чирна, мукъвелай тахта алудна, чеб мукъъльн къаник акъвазна, ачух хъай арадай, къир галкъурна, гъер чунынхъдай план түккүрда. Умудни къавчераал къакъан жинсинин тум галай гъйвандик квай.

Алчах фикир къилиз акъудай вахт алукана. Лапагрин чехи пай фена. Къириниз жанавур бамишардай кицI гътна. Гъайвандин амрамдин ванцелди, мукъку цицер, чубанар къвати хъана, къведин гъалкъада туна. Сифетар марцар түльбүр хъиз авуна, гъварай-вургъай тавуна ахъйна. Къелайдакай менфят хкуда.

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Къасумхуърел кардик квай "Къурдин ярар" чапханада и мукъвара жегиль муаллим ва муhibир Эдуард АШУРАГЪА-ЕВАН къелемдикай хкатнавай "Дагъустандин композиторар" (урус чалал) ктаб чандай акъатна.

2015-йисалай инихъ Э. Ашурагъаев лезгийрин медениятдин талукъ макъалаяр "Лезги газетдин" чинриз мукъвал-мукъвал акъатзана. Музыкадин реъъяй Дагъустандин, лезгийрин тъвар-ван авай ксарикай малу-

матар, цийи делилар гъунилай гъери, авторди вичин макъалайра санлай музыкадин искусствохъ галаз алакъалу вожбу месэлярни къарагъарзаби. Ада Дагъустандин композиторин умъуръ, яратмишнар газа фикира ахтармишун нетижада арадал гъанъян ктабдиз Дагъустан Республикадин мединятдин лайхху къуллугъчи, Дербентдин музычилишцендир директор Камила Магъмудовади хъсан къимет ганва.

- Автордин къилин макъсад, Готфрид Гъасановалай гатлунна, чи Республикадин бажарагълу композиторрихъ галаз къелдай-бур танишарун я. Къатлал акъудун фикир адахъ фадлай авай. Галатун тийихиз зеъмет чуғуна авторди, - къейднава ада.

Эдуардан сад лагъай ктабда Дагъустандин 36 машгур композитордин умъурдикайни яратмишунрикай делилар гъатнава.

Эдуард Абдуллагъаев 1988-йисуз Хив райондин Цийи Фригъирин хуъре муаллимдин хизанды дидедиз хъана. Ада хай хуърун мектеб ва Дербентдин музыкадин училище къиятъна. 2010-2018-йисара хуърун мектебда музыкадин тарсар гана.

Сканворд

Түккүрдиди - Куругъли Къалажухви

"ЛГ"-дин 31-нумрадиз акъатай кросскворддин жавабар:
ДУЗ ЗАРАРА: 4. Зарабат. 7. Пару. 8. Ифин. 11. Къадир. 12. Пар. 13. Акула. 16. Къалаж. 17. Тарта. 20. Жалан. 21. Чха. 23. Милан. 24. Илаж. 26. Учир. 27. Аннамаз.

ТИК ЦАРАРА: 1. Кару. 2. Макъала. 3. Къази. 5. Плапиш. 6. Сирке. 9. Къаракъулах. 10. Алачарлан. 14. Гүжум. 15. Тұтыых. 18. Пларла. 19. Цициб. 22. Хандак. 25. Жанг. 26. Улам.

РД-дин МВД-дин къилин квай материалар къарин, къенепатан къушунрин органин ветеранрин Советди ветеранрин Советдин председателдин заместитель Абдуллагъ Мегъамедович Женетоваз умъурдин юлдаш Зуғъре Гъажимирзоевна кечмиш хъунихъ галаз алакъалу яз башсагъулгъувал гузва.